

РАЗДЕЛ А

СЪСТОЯНИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

І. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

Икономиката на България през 2005 г. се характеризира със стабилност и растеж на основните макроикономически показатели.

Създаденият брутен вътрешен продукт (БВП) през 2005 г. по пазарни цени е в размер на 41 948 млн. лв., при 38 275 млн. лв. за 2004 г. и 34 547 млн.лв. за 2003 г. За 2005 г. реалният ръст на физическия обем на БВП е 5,5% спрямо предходната година.

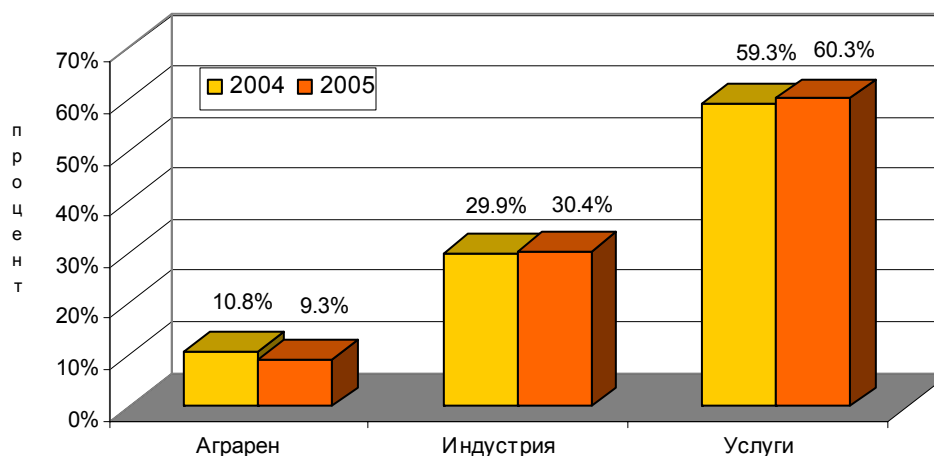
Реалният растеж на БВП през 2005 г. значително превишава средния за ЕС, който е 1,6%, но е по-нисък от този в някои новоприсъединили се страни като Латвия - 10,2 %, Естония – 9,8%, Литва - 7,5%.

Изчислен на човек от населението за 2005 г. се пада по 5 420 лв. от стойностния обем на БВП, или 3 443 щатски долара, при среден валутен курс 1,574 лева за долар. За сравнение, през 2004 г. БВП на човек от населението е 4 919 лв. или 3 123 щатски долара, при среден валутен курс 1,575 лева за долар.

Създадената брутна добавена стойност (БДС) от икономическите дейности в страната през 2005 г. възлиза на 36 023 млн. лв. по текущи цени, като отбелязва ръст от 5,1% спрямо БДС, създадена през 2004 г., който за отделните сектори е както следва:

- За индустриалния сектор - 7,3 %, като индустрията създава 30,4% от добавената стойност в икономиката.
- За сектора на услугите - 6,6%, като делът му в общата добавена стойност е 60,3%.
- За аграрния сектор - спад от 8,6 %, а делът му в добавената стойност е 9,3%,

Структура на икономическите сектори в БДС за периода 2004 г. - и 2005 г.

Фигура. І.1

Брутна добавена стойност, създадена в сектор „Селско и горско стопанство“ е в размер на 3 341 млн.лв. Секторът регистрира спад на създадения физически обем на БДС, в сравнение с 2004 г. от 8,6%, като се задържа очерталата се от предходни години тенденция на намаление на относителният му дял в БДС - от 11,6% през 2003 г., 10,9% през 2004 г. и 9.3% през 2005 г.

Селското стопанство през 2005 г. беше сериозно засегнато от неблагоприятните климатични условия. Падналите обилни валежи през лятото доведоха до увреждането, а на много места и до унищожаване на реколтата от растениевъдна продукция.

Освен обективните фактори негативно влияние върху селскостопанското производство продължават да оказват общите икономически условия, имащи решаващо значение за неговото развитие – раздробената собственост върху земята и сравнително ниската инвестиционна активност, дължаща се на недостатъчен финансов ресурс в селскостопанските предприятия и високорисковия характер на производството в земеделието.

През 2005 г. направените инвестиции в разходи за придобиване и придобити дълготрайни материални активи възлизат на 19 167,7 млн. лв., от тях в аграрния сектор – 584 млн. лв. В сравнение с 2004 г. инвестициите в аграрния сектор са намалели със 138,3 млн.лв.

Въпреки проблемите, съпътстващи развитието на аграрния сектор, трябва да се отбележи факта, че външната търговия със селскостопански стоки през последните години приключва с положително салдо. *За 2005 г. външната търговия със селскостопански стоки приключва с положително търговско салдо на стойност 346 489 хил. щ. д., (545 374 хил. лв. при среден курс на щатския долар 1,574 лв.). В сравнение с 2004 г салдото от търговията със селскостопански стоки е увеличено с 99 485 хил.щ.д.*

Външнотърговското салдо от стоки и услуги за страната през 2005 г. е отрицателно – минус 6 943 млн.лв. и бележи увеличение спрямо 2004 г., когато външнотърговското салдо е минус 3 923 млн.лв.

За 2005 г. износът на страната се е увеличил с 18,4% в сравнение с 2004 г. и достига 18 490,6 млн.лв. Вносът е в размер на 28 716,4 млн.лв. и е увеличен с 26,4%.

Индексът на физическия обем на износа на стоки и услуги е по-нисък от този на вноса, като продължава да се запазва тенденцията от предходните години темповете на нарастване на вноса да бъдат по-високи от тези на износа.

Отрицателното външнотърговско салдо се отразява негативно върху текущата сметка на платежния баланс на страната, чийто дефицит за 2005 г. възлиза на 11.85% от БВП при 5.85 % за 2004 г.

Трябва да се отбележи обаче, че увеличаването на дефицита на търговския баланс се дължи до голяма степен на растежа на икономиката като цяло. Основен принос в растежа на вноса имат горивата, смазочните материали, машините и оборудване. Цените на тези важни за българската индустрия суровини и стоки нараснаха значително в сравнение с предходната година, като най-съществена бе ценовата динамика на енергийните ресурси. През 2005 г. ръстът на инвестициите, изразен чрез показателя брутообразуване на основен капитал, като компонент на БВП е 19 %.

Крайното потребление, като компонент на БВП също нараства през 2005 г. с 6,8 %, в т.ч.индивидуалното потребление - със 7,4 %. Един от основните фактори оказващи влияние върху ръста на потреблението е експанзията на потребителски кредити в страната, която продължава въпреки предприетите от БНБ мерки за нейното ограничаване.

През 2005 г., в резултат на стабилното икономическо развитие, се запазва тенденцията за повишаване на заетостта и намаление на равнището на безработицата в страната. Средногодишния брой на регистрираните безработни през 2005 г. е 397 340 души, като това представлява намаление с близо 11,8% спрямо 2004 г. По данни на Агенцията по заетостта

равнището на безработицата в страната е 11,46% и бележи спад с 1,21 пункта в сравнение с 2004 г.

През 2005 г. средната годишна работна заплата на наетите за страната достига 3 834 лв., като нараства в номинално изражение с 9,6% и 4% в реално в сравнение с 2004 г.

Инфлационните процеси в страната за периода 2002 – 2005 г. се характеризират със стабилност. Инфлацията в края на 2005 г. е 6,5 % , а средногодишна инфлация за периода е 5,0 %.

Таблица I.1.

Основни макроикономически показатели за периода 2002-2005 г.

	Показатели	2002	2003	2004	2005
1.	Брутен вътрешен продукт (БВП) – текущи цени - млн.лв. , в т.ч.:	32 335	34 547	38 275	41 948
	Брутна добавена стойност (БДС) – млн.лв.	28 526	30 227	33 169	36 023
	Брутна добавена стойност от сектор „Селско и горско стопанство”– млн.лв., в т.ч.:				
	- Селско, ловно и горско стопанство	3 446	3 484	3 576	3 327
	-Рибно стопанство	14	14	14	14
	Изменение на физическия обем на БДС от сектор „Селско и горско стопанство” спрямо предходна година, в т.ч.:				
	- Селско, ловно и горско стопанство	+6,1%	-1,4%	+3,8%	-8,6%
	- Рибно стопанство	+4,8%	+1,8%	+6,3%	-5,4%
	Дял на брутната добавена стойност от отрасъл Селско и горско стопанство и лов в БДС за икономиката като цяло	12,1%	11,6%	10,8%	9,3%
2.	Ръст на БВП (спрямо предходна година)	+4,9%	+4,5%	+5,7%	+5,5%
3.	БВП на човек от населението				
	- в левове	4 109	4 416	4 919	5 420
	- в щатски долари	1 978	2 548	3 123	3 443
4.	Външнотърговско салдо – млн.лв.	-2 141	-3 279	- 3 923	-6 943
	В т.ч.:** салдо на търговията със селскостопански стоки – млн.лв.	+ 498,46	+ 321,0	+389,0	+545,7
5.	Инвестиции в разходи за придобиване и придобити материални дълготрайни активи – млн.лв.	14 379,5	16 086,5	18 662,5	19 167,7
	В т.ч. Инвестиции в аграрния сектор (селско, ловно, горско стопанство и рибно стопанство) – млн.лв.	380,9	506,2	722,3	584,0
6.	Инфлация:				
	- средно за периода	5,8%	2,3%	6,1%	5,0%
	- в края на периода	3,8%	5,6%	4,0%	6,5%
7.	Валутен курс лева/USD	2,077	1,733	1.575	1.574
8.	Равнище на безработицата –средногодишна стойност ***	17,71%	14,24%	12,67%	11,46%
	Регистрирани безработни – общо броя	602 524	500 664	450 566	397 340
9.	Средна годишна заплата на наетите за страната - лева	3091	3 280	3 509	3 834
	- в селско, горско и ловно стопанство - лева	2 307	2 431	2 596	2 884
	- в рибно стопанство - лева	1 374	1 498	1 772	2 287

Източник: НСИ

Забележка: * Предварителни данни

** изчислено по валутния курс от т.7

*** по данни от Агенцията по заетостта

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2005 г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2005 г.

1. Поземлени отношения, производствени структури, работна сила, използване на земеделската земя

1.1. Състояние на поземлените отношения

Поземлените отношения се характеризират със значително стабилизиране на частната собственост в структура, първоначално възпроизвеждаща номиналното състояние преди кооперирането, но с проявена тенденция за преразпределяне вследствие от раздвижването на пазара на земеделските земи за периода след 1998 г. Подчертано е развитието на арендните и наемните отношения в посока към установяване на уедрено земеделие.

За определяне и прилагане на политика по уедряване на земеделските стопанства в МЗГ се разработват проекти на Стратегия и Програма за комасация на земеделските земи със съдействието на холандска организация за управление и комасация на земеделските земи. Основната рамка е зададена с Концепция за комасация на земите, която обосновава мерките и очертава основните насоки при разработване на бъдещите действия в областта на поземлените отношения.

1.1.1. Пазар на земята

Пазарът на земеделски земи в България през 2005 г. е активен и динамичен. Основните характеристики са:

- Търсенето и предлагането на земеделски земи е относително балансирано за повечето райони на страната. В повечето случаи разминаване има по отношение на качествени характеристики на земеделските имоти. Има области, където търсенето е по-активно от предлагането.
- Нова тенденция за пазара на земеделски земи е търсенето на земи в диапазона I-III-та категория земи и диференциране на офертните цени за покупки и за рента според категорията на земята.
- Търси се земя за развитие на селскостопанско производство. Същевременно се увеличава дялът на покупки на земя за нестопански цели. Близко 11% от сключените сделки и 6% от продадената земя е в тази категория.
- Отчетен е ръст в пазарните цени и при двете категории сделки за земя.
- През 2005 г. се запазва тенденцията цените на земеделските земи за развитие на селскостопанско производство да са сравнително ниски. Изключителен ръст бележат цените на имотите в близост до морето, планински курорти, големи градове и т.н.

През 2005 г. пазарът на земя е активен както по отношение на цените, така и по отношение на действително реализираната земя. Въпреки обективните ограничения, свързани с раздробяването на земята, пазарът функционира и се запазват показателите, които го динамизират. Те са:

- Стабилизиране в доходността на земеделското производство за 2004/2005 г. Това определи необходимостта от търсене на възможности за осигуряване на допълнителни поземлени ресурси.
- Определянето на финансовата рамка за подпомагане на земеделието през 2007 г., определи активизиране на фирмите, които се занимават с агробизнес за увеличаване инвестициите в земеделието.

Факторите, които ограничават пазара на земеделски земи, са:

- раздробеност на земята между много наследници, което затруднява финализиране на сделки със земя;
- ниските пазарни цени в някои райони (1000 - 1100 лв./ха) не мотивират собствениците да предлагат земя за продажба;
- очакванията на собствениците, че цените за земеделските земи ще се повишат след 2007 г.

Затова земя се предлага за продажба в краен случай и при възникнали "спешни случаи".

През 2005 г. са реализирани 58 704 сделки със земя за селскостопански нужди и спрямо 2004 г. те са повече с 21 %. Традиционно най-много сделки са сключени в Североизточния район, следвани от Северния централен. Обект на покупко-продажба са били 55 900 ха. Спрямо 2004 г. е продадена с 20,6 % повече земя. Средният размер на парцелите за 2005 г. е 0,952 ха срещу 0,956 ха за 2004 г. За Добричка област стойността на този показател е 1,650 ха.

Таблица II.1.

Извършени сделки за покупко-продажба на земеделска земя за 2004 и 2005 години

Райони за планиране	Брой сделки - (бр.)			
	2004 г.		2005 г.	
	земеделски земи	земи за нестопански цели	земеделски земи	земи за нестопански цели
Северозападен	5 857	8	6 577	0
Северен Централен	7 569	206	11 891	554
Североизточен	15 479	104	16 888	1 490
Югоизточен	7 280	868	10 341	1 133
Южен Централен	8 037	750	10 972	1 553
Югозападен	1 633	646	2 667	2 279
За страната	45 855	2 582	59 336	7 009

Източник: САПИ ООД

Таблица II.2.

Продадена земеделска земя за 2004 и 2005 години

Райони за планиране	Продадена земя - (ха)			
	2004		2005	
	земеделски земи	земи за нестопански цели	земеделски земи	земи за нестопански цели
Северозападен	6 393	2	7 403	0
Северен Централен	7 653	87	11 338	245
Североизточен	18 412	27	19 218	1 067

Югоизточен	7 391	341	9 670	580
Южен Централен	4 702	382	6 927	801
Югозападен	713	232	1 344	841
За страната	45 263	1 070	55 900	3 535

Източник: САПИ ООД

Среднопретеглената пазарна цена за страната за земя, предназначена за развитие на земеделско производство през 2005 г. е 1 690 лв./ха, а тази, която се закупува с цел промяна на предназначението за използване е 284 990 лв./ха. За 2005 г. пазарната цена на тези две групи земи е 18 540 лв./ха. Увеличението на цената на земеделски земи през 2005 г. е с 26,1 % в сравнение с равнището на 2004 г. и то се дължи на увеличаване на пазарните цени в Североизточния и Югоизточен региони на страната.

Таблица II.3.

Средно претеглени пазарни цени на земята по райони за планиране за 2004 и 2005 години

Райони за планиране	лв./ха					
	2004 г.			2005 г.		
	земеделски земи	земи за нестопански цели	средно претеглена цена - лв/дка	земеделски земи	земи за нестопански цели	средно претеглена цена - лв/дка
Северозападен	890	12 870	890	1 150	-	1 150
Северен Централен	1 030	33 910	1 400	1 260	31 700	1 900
Североизточен	1 320	41 890	1 380	1 740	188 480	11 570
Югоизточен	1 390	90 520	5 450	1 780	714 410	42 120
Южен Централен	2 240	62 100	7 370	2 470	64 570	8 910
Югозападен	2 740	97 080	25 910	2 760	323 370	153 660
За страната	1 340	75 850	3 060	1 690	284 990	18 540

Източник: САПИ ООД

Според достигнатото равнище на пазарни цени, регионите могат да се разделят на 3 групи:

- Райони с високи пазарни цени на земеделските земи. За 2005 г. за земи за земеделско производство, това са Югозападният и Южен централен райони.
- Райони с пазарни цени с около средната за страната – в тази група се включват Югоизточният и Североизточният райони на страната. Средната пазарна цена е най-ниска в Търговище – 1 090 лв./ха, а най-висока – в Бургас – 2 590 лв./ха.
- Райони с ниски пазарни цени – те са характерни за Северния централен и Северозападен район. Средната пазарна цена е 1 200 лв./ха или спрямо средната за страната е по-ниска с 13 на сто.

Покупко-продажбата на земеделските земи и равнището на пазарни цени се определя най-вече от доходността на земеделското производство, което включва, както формирането на цените

на основните земеделски продукти, така и разходите за производство. Рентабилното земеделие предполага по-висока пазарна цена на земята и оттам увеличаване броя на сделките.

За периода 2000 – 2005 г. са осъществени 226 192 сделки за покупко-продажба на земеделска земя в обем на 254 603 ха.

1.1.2. Наемни/арендни отношения

Предоставянето на земя под наем продължава да бъде приоритетно предпочитание за разпореждане със земята от страна на собствениците. Наблюдават се стабилни рентни плащания и засилване на конкуренцията между наемателите на земя за осигуряване на земя за развитие на производството.

За 2005 г. са сключени 138 427 арендни договора за 337 596 ха земя. Наета е земя от 178 742 притежатели. Спрямо 2004 г. сключените договори и наетата земя са по-малко съответно с 8,8 % и 41 %. Преобладава смесената аренда при сключването на договорите. В парично изражение размерът на рентата е от 80 - 120 лв./ха.

Според броя на сключените арендни договори и наетата земя, районите могат да се класифицират в три групи:

- *Райони с развити наемни отношения.* За 2005 г. лидер в тази група е Североизточния район на страната, следван от Северния централен. За периода 2001-2005 г. в двата района са наети 1,07 млн. ха земя или това представлява близо 60% от наетата земя. Най-развити са арендните отношения в областите Добрич и Плевен.
- *Умерено развити са арендните отношения* в Югоизточния регион на страната.
- *Слаборазвити* за 2005 г. са арендните отношения в Северозападния, Южен централния и Югозападния райони. Преобладава натуралната рента. Тя е значително по-ниска от останалите райони на страната. Причината за това състояние на наемните отношения е в лошото състояние на действащите производствени структури.

Наемателите на земя (кооперации, арендатори) са 4 772 на брой и спрямо 2004 г. са 2 пъти по-малко. Най-голям е техният брой в Североизточния район, а най-малък – в Югозападния район на страната. Средният размер на земята, наета от един собственик за страната е 1,9 ха и този показател е по-висок сравнено с 2004 г. с 27 %.

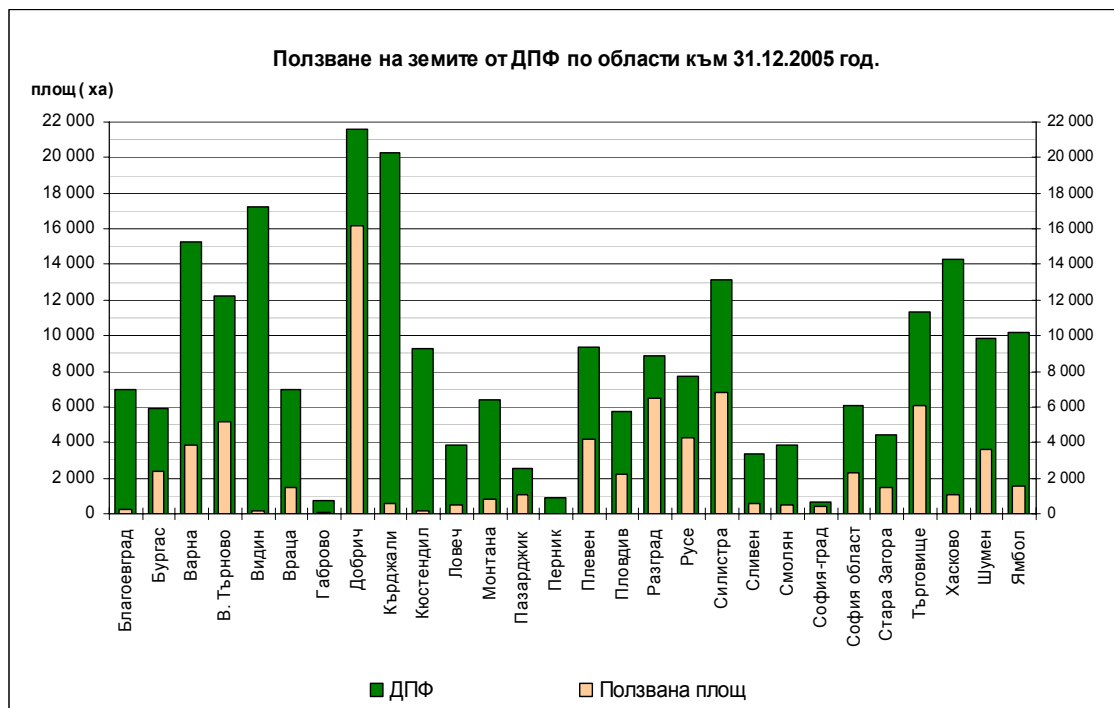
Средният размер на земята за 2005 г, наета от един арендатор е 70,7 ха. С най-висока стойност е този показател в Северния централен район – 132,6 ха, а с най-ниска – в Югозападния – 23,1 ха. В Плевенска област стойността на този показател е 204,6 ха. Очаква се рентните отношения и за в бъдеще да преобладават при реализацията на собствеността върху земята. Получаването на стабилни доходи от земята е възможност собственикът да реализира икономически земята и в същото време да изчака по-добра пазарна конюнктура, за да може да я предложи за продажба.

1.1.3. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в процеса на развитие на поземлените отношения в България

Размерът на земите от ДПФ към 31.12.2005 г. е 239 025 ха. При сравняване на данните за общия размер на земите от ДПФ за периода 2004 - 2005 г. се наблюдава известно намаление на размера на фонда - с 12 259 ха. През 2005 г. в приход на ДПФ са постъпили 9 457 ха, формиран основно от извършени замени със земеделски земи на физически и юридически лица, както и от продължаващото идентифициране на имоти от ДПФ в съществуващи стари реални граници,

главно високопланински пасища. Разходът на земи от ДПФ през 2005 г. е в размер на 21 486 ха и се дължи на следните причини:

- продължава тенденцията на изключване от площта на ДПФ на защитени територии – публична държавна собственост на основание Закона за защитените територии;
- на проведените през 2005 г. търгове за продажба на земи от ДПФ на притежатели на поименни компенсационни бонове са закупени от правоимащите лица 1 653 ха земи;
- извършено е оземляване на безимотни и малоимотни граждани, на които е прехвърлено правото на собственост върху земи от ДПФ;
- изключване от ДПФ на имоти, които не представляват земеделски земи, в резултат на унифициране на данните в цифровите модели на КВС.

Фигура II.1.

През 2005 г. за безвъзмездно ползване от научни институти, селскостопански техникуми, училища, затвори, разсадници и др. са предоставени 17 724 ха земи от ДПФ (7,2%).

За ползване под наем и аренда са предоставени земи от ДПФ, както следва:

- за едногодишно ползване под наем – 2 232 ха (0,9%);
- за дългосрочно ползване – 52 319 ха (21,3 %), от които: под наем – 12 576 ха, под аренда - 27 883 ха, за оземляване чрез отдаване под наем -11 860 ха.

В сравнение с 2004 г. размерът на предоставените за дългосрочно ползване земи от ДПФ е увеличен с 216 ха, като се проявява интерес основно към ползването им под аренда. Земите от ДПФ, обект на сключените договори за наем или аренда са предоставени за: отглеждане на едногодишни полски култури – 33 639 ха; за създаване и отглеждане на трайни насаждения – 6 662 ха; за отглеждане на съществуващи трайни насаждения – 158 ха.

Положителни са и отчетените резултати от провежданата процедура по предоставяне без търг или конкурс на земи от ДПФ, необработвани две и повече стопански години и земи, заети със съществуващи трайни насаждения. По този ред със заповеди на министъра на земеделието и горите е разрешено сключването на договори за аренда на земи от ДПФ за 4 238 ха, в т.ч.

2 268 ха за отглеждане на едногодишни полски култури; 1 848 ха за създаване и отглеждане на трайни насаждения и 122 ха за отглеждане на съществуващи трайни насаждения.

Обезщетяване на собственици – притежатели на поименни компенсационни бонове (ПКБ)

През 2005 г. за продажба на търг на притежатели на ПКБ са обявени 8 326 ха земи от ДПФ, от които от правоимащите лица са закупени 1 653 ха.

В съответствие с приетите изменения и допълнения на Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ), регламентиращи възможността след приключване на последователните нива на търга (общински, областен и национален) земите от ДПФ да се обявят повторно за продажба само на национален търг, през 2005 г. в три области: Бургас, Кърджали и София област бяха обявени и проведени втори национални търгове. По този начин се даде втора възможност на притежателите на ПКБ да използват боновете като участват в търговете и закупят земи от ДПФ на територията на тези области.

Оземляване на безимотни и малоимотни граждани

Към 31.12.2005 г. общо за страната са сключени договори за оземляване на безимотни и малоимотни граждани чрез дългосрочно отдаване под наем на земи от ДПФ в размер на 11 860 ха (4.8%). За същия период са отстъпени 710 ха (0.3%) земи от ДПФ за оземляване на безимотни граждани и домакинства чрез прехвърляне правото на собственост.

Замени на земи от ДПФ

През 2005 г. общият брой на извършените замени на земи от ДПФ е 749, в резултат на които в приход на ДПФ са постъпили 6 881 ха, а държавата е отстъпила право на собственост върху 6 449 ха.

Разпределението на извършените замени и размера на отстъпените и придобити в собственост на ДПФ земеделски земи, по основания, е както следва:

- замяна на земеделски земи от ДПФ със земеделски земи на физически и юридически лица - 261 бр. замени, при които е отстъпено правото на собственост на земи от ДПФ в размер на 5 762 ха, а са придобити в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 5 793 ха;
- замяна на земи – частна държавна собственост, представляващи застроени и прилежащи площи към закупени сгради и съоръжения от бившите ТКЗС със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица - 330 бр. замени, при които е отстъпено правото на собственост на имоти – частна държавна собственост в размер на 438 ха, а са постъпили в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 682 ха;
- замяна на свободни, негодни за земеделско ползване земи в стопанските дворове на бившите ТКЗС със земеделска земя, собственост на физически и юридически лица - 155 бр. замени, при които е отстъпено правото на собственост на имоти – държавна собственост в размер на 225 ха, а са придобити в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 267 ха;
- замяна на застроени и прилежащи държавни земи с променено предназначение със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица – 3 броя замени, при които е отстъпено правото на собственост на имоти – държавна собственост в размер на 24 ха, а са придобити в приход на ДПФ земеделски земи в размер на 139 ха.

1.2. Структура на земеделските стопанства в България през 2005 година

Резултатите от проведеното през 2005 г. изследване на структурата на земеделските стопанства в страната показват, че броят на земеделски стопанства през 2005 г. намалява с 20% в сравнение с 2003 г. През стопанската 2004/2005 година земеделските структури в страната, които отговарят на дефиницията за земеделско стопанство (съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2003 г., ДВ, бр. 17 от 21.02.2003 г.) са около 534,6 хиляди, докато през 2003 година техният брой е 665,5 хиляди. Намаление се наблюдава при всички юридически форми стопанства.

През последните две години 57 хиляди земеделски стопанства са прекратили своята дейност, 64 хиляди са преминали под праговете за земеделско стопанство, а около 10 хиляди са т.нар. "вакантни" стопанства, които през наблюдаваната стопанска година не са развивали земеделска дейност, но са заявили, че ще я подновят през следващата стопанска година.

Таблица II.4.

Брой на земеделските стопанства в България през 2003 г. и 2005 г.

Райони за планиране (NUTS2)	Брой стопанства		Изменение 2005 г. спрямо 2003 г. (%)
	2003 г.	2005 г.	
България	665 548	534 613	-20%
Северозападен	66 614	56 054	-16%
Северен централен	100 833	78 482	-22%
Североизточен	119 642	99 062	-17%
Югоизточен	73 929	58 082	-21%
Южен централен	191 651	157 426	-18%
Югозападен	112 879	85 506	-24%

Източник: МЗГ, "Агροстатистика"

Наблюдаваното намаление на броя на земеделските стопанства е съпроводено с известен спад в размера на общата за страната използвана земеделска площ от стопанствата от 6 % (175 090 ха). Това намаление е провокирано до голяма степен от сериозните структурни промени, претърпяващи земеделските кооперации през последните години, които са организационната структура с най-голям дял в стопанисването на земеделската земя в страната. През 2003 г. те обработват 40% от използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата в страната, докато през 2005 г. този дял е 33%. Броят им за периода намалява с 23%, което е съпроводено с почти паралелен спад от 24 % в общия размер на стопанисваната от тях ИЗП. През 2005 г. при стопанствата от всички останали юридически форми се наблюдава увеличение в общия размер на ИЗП, но това увеличение не компенсира изцяло големия спад в броя на кооперациите и размера на използваната от тях земеделска площ. Намалението в общата ИЗП на стопанствата през 2005 г. се дължи в малка степен и на обстоятелството, че част от преброените през 2003 г. земеделски стопанства са преминали под прага, като в тях се стопанисва около 5 510 ха ИЗП.

Броят на земеделските стопанства, които разполагат с ИЗП през 2005 г. е 520,5 хиляди. Средната ИЗП на стопанство е 5,2 ха или с 0,8 ха повече, отколкото през 2003 г.

Таблица II.5.**Брой стопанства с ИЗП, ИЗП и средна ИЗП през 2003 г. и 2005 г. по юридически статут**

Юридически статут	Брой стопанства с ИЗП		ИЗП (ха)		Средна ИЗП (ха)	
	2003 г.	2005 г.	2003 г.	2005 г.	2003 г.	2005 г.
Общо:	654 808	520 529	2 904 479,6	2 729 390,1	4,4	5,2
Физически лица	648 274	515 300	879 677,8	914 739,5	1,4	1,8
ЕТ	2 870	2 158	340 861,4	354 596,9	118,8	164,3
Кооперации	1 973	1 525	1 169 309,5	890 870,0	592,7	584,1
Търговски дружества	1 331	1 312	469 197,1	522 559,1	352,5	398,4
Сдружения и други	360	234	45 433,9	46 624,5	126,2	199,3

Източник: МЗГ, "Агостатистика".

Таблица II.6.**Относителен дял на стопанствата по юридически статут и относителен дял на стопанисваната от тях ИЗП**

Юридически статут	Брой стопанства с ИЗП		ИЗП (ха)	
	2003 г.	2005 г.	2003 г.	2005 г.
Общо:	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Физически лица	99,00 %	99,00 %	30,29 %	33,51 %
ЕТ	0,44 %	0,41 %	11,74 %	12,99 %
Кооперации	0,30 %	0,29 %	40,26 %	32,64 %
Търговски дружества	0,20 %	0,25 %	16,15 %	19,15 %
Сдружения и други	0,05 %	0,04 %	1,56 %	1,71 %

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

Таблица II.7.**Изменение на броя, ИЗП и средния размер на земеделските стопанства за периода 2003 – 2005 г. по юридически статут**

Юридически статут	Бр. стопанства с ИЗП изменение 2005/2003 (%)	ИЗП изменение 2005/2003 (%)	Средна ИЗП изменение 2005/2003 (%)
Общо:	- 21 %	- 6 %	18 %
Физически лица	- 21 %	4 %	31 %
ЕТ	- 25 %	4 %	39 %
Кооперации	- 23 %	- 24 %	- 2 %
Търговски дружества	- 2 %	11 %	13 %
Сдружения и други	- 35 %	3 %	57 %

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

Размерът на средната за страната използвана земеделска площ от едно стопанство нараства за периода 2003 – 2005 с 18 %, като най-голям ръст в окрупняването на стопанствата се наблюдава при сдруженията (с 57 %), едноличните търговци (с 39 %) и физическите лица (с 31 %). При кооперациите е регистрирано намаление от 2 % в средния размер на едно стопанство. И през 2005 г. те са производствените структури с най-голям среден размер на стопанствата – близо 600 ха, следвани от търговските дружества – с близо 400 ха, сдружения и др. – почти 200 ха и еднолични търговци – 164,3 ха. Средният размер на стопанствата на физическите лица, които са най-многобройната група стопанства, през 2005 г. е 1,8 ха.

Промените в броя и структурата на земеделските стопанства по всяка вероятност ще се задълбочат през следващите години, като тенденцията на намаляване на земеделските стопанства с ИЗП до 1 ха ще се запази, особено след присъединяване на страната към ЕС и въвеждане на схемата за подпомагане на земеделските стопанства на единица площ.

Таблица II.8.

Разпределение на броя на земеделските стопанства и тяхната ИЗП според размера на ИЗП

Класове ИЗП (ха)	ИЗП (ха)			Брой стопанства		
	2003 г.	2005 г.	Изменение 2005 г. спрямо 2003 г. (%)	2003 г.	2005 г.	Изменение 2005 г. спрямо 2003 г. (%)
0	0,0	0,0	0%	10 740	14 084	31%
<0,5	76 505,4	56 424,4	-26%	332 198	259 997	-22%
0,5-0,9	116 086,2	80 246,0	-31%	169 546	118 345	-30%
1,0-1,9	120 203,3	104 680,1	-13%	89 964	78 276	-13%
2,0-4,9	121 714,5	116 933,1	-4%	41 857	40 491	-3%
5,0-99,9	274 174,7	313 985,4	15%	17 364	19 604	13%
100,0-399,9	430 775,7	416 456,1	-3%	2 056	2 138	4%
400,0-999,9	784 255,2	693 026,3	-12%	1 238	1 121	-9%
>=1000	980 764,6	947 638,7	-3%	585	556	-5%
Общо	2 904 479,6	2 729 390,1	-6%	665 548	534 613	-20%

Източник: МЗГ, "Агростатистика".

Стопанствата с ИЗП под 1 ха през 2005 г. са около 378 хиляди (70,6 %) и стопанисват едва 5 % от използвана земеделска площ в страната. Значителен дял от ИЗП – 34,7 % стопанисват стопанства с размер над 1000 ха, макар че те са 556 на брой и представляват 0,1 % от всички земеделски структури в страната. Наблюдава се значително намаление на броя на стопанствата в диапазоните до 0,5 ха, между 0,5 и 0,9 ха и между 1 и 2 ха. За разглеждания период се очертава тенденция на нарастване на броя на стопанствата в диапазона от 5 до 100 ха.

Използваната от стопанствата земеделска площ и през 2005 г. се стопанисва основно под наем, аренда или друга форма на наемане – 76 %. Делът на собствената ИЗП е 24 %, като бележи тенденция на увеличение спрямо 2003 г., когато е бил 21 %.

И през стопанската 2004/2005 г. се запазва практиката големите земеделски структури (кооперации и арендатори) да раздават за доотглеждане на физически лица площи за "лично ползване". Около 57 хил. ха са раздадени по този начин през 2005 г. (при около 92 хил. ха през 2003 г.), като 43% от тях са заети с царевица.

Броят на животновъдните стопанства намалява с 20 % през 2005 г. спрямо 2003 г. През стопанската 2004/2005 г. селскостопански животни отглеждат около 481 хиляди земеделски стопанства при 601 хиляди за 2003 г. Независимо от това намаление се наблюдава тенденция на увеличение на средния брой животни в стопанство, като най-голямо е увеличението при биволиците, свинете-майки и женските свине за разплод. Като цяло обаче, е налице спад в броя на селскостопанските животни в страната при почти всички видове животни.

Таблица II.9.
Стопанства през 2005 г., отглеждащи животни

Видове и категории животни	Стопанства		Среден брой животни на 1 стопанство	
	(Хил. броя)	Изменение през 2005 г. спрямо 2003 г. (%)	Брой	Изменение през 2005 г. спрямо 2003 г. (%)
Говеда - общо	167	-21,1%	3,6	11,6%
Млечни крави	152	-21,7%	2,3	21,6%
Други крави	3	54,3%	4,1	9,9%
Биволи-общо	2	-22,6%	4,4	21,0%
Биволици	1	-36,8%	3,3	46,5%
Овце - общо	176	-25,9%	8,2	19,6%
Овце-майки и женски за разплод	172	-26,6%	7,6	16,6%
Кози - общо	163	-39,4%	3,1	-3,7%
Кози-майки и женски за разплод	159	-40,2%	2,8	-3,4%
Свине - общо	191	-31,6%	4,9	6,5%
Свине-майки и женски за разплод над 50 кг.	20	-62,5%	5,3	39,9%
Птици - общо	381	-23,0%	52,0	17,8%
Кокошки-носачки и ярки	369	-22,5%	25,7	36,5%
Еднокопитни	150	-40,9%	1,1	4,8%

Източник: МЗГ, «Агростатистика»

Регистрираните земеделски производители по реда на Закона за подпомагане на земеделските производители в края на 2005 г. са 66 561, а към м. октомври 2006 г. – 76 966.

Регистрираните тютюнопроизводители по реда на Закона за тютюна и тютюневите изделия за 2005 г. са 65 199, за 2006 г. – 46 632.

1.3. Работна сила в земеделието

Около 1 милион души са влагащите труд в земеделието през 2005 г. На пълен работен ден са работили 254 хиляди души. Работната ръка в отрасъла следва низходящата тенденция на броя на стопанствата – през 2005 г. лицата, за които земеделието е източник на доход, са с около 20% по-малко отколкото през 2003 г. Намаление се наблюдава във всички възрастови групи, но най-силно е изразено в групата над 65 г. (с около 80 хиляди души в сравнение с 2003 г.) и в тази до 35 г. (55 хиляди души по-малко).

Вложеният труд в земеделието се равнява на 626,7 годишни работни единици. Обемът на вложения труд от постоянно заетите работници (на пълен и на непълен работен ден) в земеделските стопанства е с около 22% по-малко в сравнение с 2003 г. и достига 596,7 хил.

годишни работни единици (ГРЕ). Трудът на сезонните работници възлиза на 6,5 млн. човекодни или 28 хил. ГРЕ.

Средната възраст на управителите е 59,5 г., като 2/3 от тях са на възраст над 55 г., а едва 14,5% са под 45 г. Земеделието е допълнителен източник на доход за около 354,1 хил. души, които работят и в други отрасли на икономиката и отделят по-малка част от работното си време за работа в земеделското си стопанство.

Таблица II.10.

Разпределение на лицата, влагащи труд в земеделието през 2005 г., по възрастови групи

(Брой лица - хил. бр.)

Възрастови групи	Общ брой лица, влагащи труд в стопанствата	Работници от семейството и стопанин, който работи в стопанството			Наети работници		
		Общо	от които:		Общо	от които:	
			на пълен работен ден	на непълен работен ден		на пълен работен ден	на непълен работен ден
ОБЩО	1 075,9	1 018,4	209,0	809,4	57,5	45,0	12,5
до 35 години	101,5	91,5	12,3	79,2	10,0	7,7	2,3
от 35 до 44 години	147,6	132,1	20,1	112,0	15,5	12,0	3,5
от 45 до 54 години	223,7	204,4	32,7	171,7	19,3	15,3	4,0
от 55 до 64 години	269,6	258,4	61,0	197,4	11,2	8,8	2,4
на 65 и повече години	333,5	332,0	82,9	249,1	1,5	1,2	0,3

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика" "

1.4. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение (ПССП) през 2005 г. е 5 726 хил. ха и заема 51.6% от територията на страната. През 2004 г. ПССП е била в размер на 5 785 686 ха. Относителният ѝ дял от територията на страната остава непроменен през двете години.

Използваната земеделска площ (ИЗП) през 2005 г. е 5 265 хил. ха или 47,4% от територията на страната. През 2004 г. ИЗП е в размер на 5 330 хил ха – 48,0%. Като цяло за страната се наблюдава запазване на относителния дял на използваната земеделска площ спрямо общата площ на страната.

Обработваемите земи в България през 2005 г. са 3 128 хил. ха и представляват 59,4% от използваната земеделска площ (ИЗП). През 2004 г. обработваемите земи са били в размер на 3 263 хил. ха – 61,2% от ИЗП за страната. Наблюдава се незначително намаление на обработваемата земя в сравнение с предходната година. Районът с най-много обработваема земя в България е Североизточен – 1 006 хил. ха (32,2% от обработваемата земя в страната), следван от Северен централен – 689 хил. ха (22,0%) и Южен централен – 542 хил. ха (17,3 %).

През 2005 г. **угари** са наблюдавани върху 348 хил. ха или 11,1% от обработваемата земя.

Изкуствените ливади с бобови и житни треви през 2005 г. заемат 96 хил. ха или 3,1% от обработваемата земя, а през 2004 г. тяхната площ е в размер на 98 хил. ха (3,0% от обработваемата земя).

Постоянно продуктивните ливади, високопланинските пасища, затревените повърхности със слаб продуктивен потенциал и ливадите-овощни градини през 2005 г. заемат 1 904 хил. ха или 36,2% от ИЗП.

Лозя - чиста култура през 2005 г. има върху 107 хил. ха, което представлява 2 % от ИЗП. Наблюдава се запазване на относителния дял на лозята спрямо ИЗП през 2004 и 2005 г. Отчетени са всички площи, върху които има следи от провеждани агротехнически мероприятия върху културата.

Таблица II.11.

Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2002-2005 г.

(хектари)

код*	ЗАЕТОСТ	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
23	пшеница	1 382 890	903 345	1 044 006	1 134 354
24	ечемик	392 765	285 372	333 484	276 472
25	ръж и тритикале	24 065	23 252	17 578	24 158
26	овес	46 218	47 392	42 467	36 172
27	царевица	360 116	488 488	415 971	340 847
28	ориз	5 232	5 644	5 397	4 683
29	други житни	6 274	19 141	15 852	15 943
30	захарно цвекло	2 188	400	1 041	1 907
31	индустриални текстилни култури	6 436	3 293	3 735	1 930
32	слънчоглед	477 276	674 883	598 203	653 371
33	тютюн	42 016	41 875	48 974	43 005
34	индустр. маслодайни култури	12 871	20 308	20 517	13 094
35	други индустриални култури	55 873	71 295	96 078	44 217
36	картофи	22 889	22 781	24 562	25 441
37	боб, грах, бакла	6 223	6 091	5 801	4 785
38	леща, нахут и други варива	6 023	8 111	3 875	4 705
39	зеленчуци	50 772	46 381	37 765	41 584
40	разсадници	4 299	3 901	4 842	4 219
41	фуражни култури, окопни	508	194	484	200
42	други фуражни едногодишни култури	7 985	9 820	6 547	13 028
43	ливади засети с бобови	86 474	97 469	93 044	92 772
44	ливади засети с житни	3 999	3 548	4 900	3 205
49	угар	273 911	455 798	437 674	348 118
	ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 277 303	3 238 782	3 262 797	3 128 210
63	семеини градини	75 417	82 426	49 122	42 315
50-58	овощни насаждения	81 045	80 285	83 082	71 457
59	лозя – чиста култура	122 299	122 080	117 041	106 633
60-62	смесени трайни насаждения	9 312	9 026	10 782	9 892
45-48	постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 757 305	1 791 718	1 805 711	1 904 016
82	оранжерии, заслони и високи навеси	2 020	2 011	1 954	1 998
	ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА	5 324 701	5 326 328	5 330 489	5 264 521

ПЛОЩ:				
ПССП:	5 796 208	5 782 461	5 785 686	5 725 663

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

* Код от физическата номенклатура на анкетата за заетостта и използването на територията на страната (БАНСИК)

2. Производствени и икономически резултати през 2005 г. и прогноза за 2006 г. Икономически сметки за селското стопанство

2.1. Производство

2.1.1. Растениевъдство

Вследствие на влошените агроклиматични условия през 2005 г. - влажно време, паднали проливни дъждове, придружени на места с градушки (по време на вегетационния период), в отделни области на страната бяха нанесени поражения на земеделските култури. Обилната влага от началото на месец май, благоприятства бързото развитие на растенията, което създаде условия за полягане на посеви, поява на вторична плевелна растителност, болести и неприятели по културите. Тези фактори като цяло оказаха негативно влияние върху формирането на средните добиви и качеството на продукцията. Към края на месец юли, началото на месец август и октомври, проливните дъждове и падналите градушки предизвикаха наводнения, като засегнаха и унищожиха част от земеделските култури и затрудниха навременното прибиране на продукцията и подготовката на почвата за есенната сеитба.

През 2005 г. в резултат от природните бедствия са засегнати около 112,7 хил. ха с различни земеделски култури, в т.ч. са унищожени около 75,4 хил. ха. Похабена бе и складирана продукция (основно зърно) - около 10 хил. т. Общо щетите в растениевъдството възлизат на 74 061 хил. лв.

2.1.1.1. Зърнопроизводство

Получената продукция от зърнените култури през 2005 г. възлиза на около 5 876 хил. т, като спрямо 2004 г. е намалена с около 21 %. Освен неблагоприятните агроклиматични условия, влияние за намалението на производството оказва и каламитетното размножаване на обикновената полевка през есента на 2004 г. и пролетта на 2005 г.

Засетите площи със зърнени култури през 2005 г. в страната възлизат на 1 833 хил. ха, което представлява 59 % от обработваемата земя. Площите при зърнените са намалели с 2,2 % спрямо 2004 г.

Разпределението на зърнените култури по райони за планиране е както следва: Североизточен – 34 %, Северен централен – 23 %, Южен централен – 15 %, Югоизточен – 13 %, Северозападен – 10 % и Югозападен – 4 %. Най-голям дял обработваема земя, заета със зърнени култури имат Североизточен район – 62 % (621 хил. ха) от обработваемата земя в района, като в сравнение с 2004 г., тази площ е намалела с около 1 % и Северен централен район – 62 % (439 хил. ха), намалението спрямо предходната година е с 0,1 %.

Таблица II.12.

Производство на зърнени култури от реколти 2004 и 2005 г.

Култура	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)	
	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.
Пшеница	1 039 679	1 101 807	3,81	3,16	3 961 178	3 478 066
Ръж	8 521	8 782	1,99	1,55	16 976	13 617
Тритикале	9 521	9324	2,90	2,43	27 643	22 643
Ечемик	328 924	264 519	3,59	2,49	1 180 836	657 863
Овес	43 002	30 571	2,36	1,64	101 486	50 138
Царевица за зърно	383 217	298 713	5,54	5,31	2 123 022	1 585 701
Ориз	5 669	4 501	4,96	4,48	28 116	20 163

Източник: "Агостатистика" – МЗГ

Пшеница

Производството и средният добив на пшеница през 2005 г. бележат намаление спрямо 2004 г., независимо от увеличението на засетите площи с 8,65 %. Производството намалява с 483 112 т (12,2 %). Средният добив е 3,16 т/ха и е по-нисък с 0,65 т/ха (17,1 %).

Основните производствени райони са Североизточен, Северен централен, Южен централен и Югоизточен, където се произвежда 86,9% от зърното в страната.

Поради нестабилните климатични условия през есента се забави жътвата и освобождаването на площите от късните предшественици на пшеницата. През 2005 г. се увеличи делът на площите с предшественик пшеница със 7,5 % спрямо предходната година и е намалял делът на площите с предшественик слънчоглед и царевица. Правилно сеитбообръщение е приложено на около 53,0 % от площите на пшеницата.

Агротехническите мероприятия са проведени на почти същото ниво, както през 2004 г. Подхранени с азотни торове са 92,0 % от посевите (с 2 % по-малко от 2004 г.). Третираните с хербициди площи са 81,0 % - намалението е с 5 %. Наторените с фосфорни и калиеви торове площи са в същия размер както предходната година. Единствено употребата на фунгициди се е увеличила от 13,2 % на 17,0 %.

Формираният по-нисък среден добив е резултат не само на климатичните фактори, но и на по-ниския процент използвани окачествени семена – 54 %, при 65 % - през 2004 г.

По предварителни данни на дирекция "Агостатистика", очакваното производство през 2006 г. ще възлезе на около 3,2 – 3,5 млн. тона, а засетите площи - на около 9 810 хил. ха. Прогнозира се среден добив - 3,82 т/ха.

Ръж и тритикале

Производството на ръж и тритикале също бележи понижение, главно под влиянието на агроклиматичните фактори. Реколта `2005 и при двете култури е по-ниска с около 18 % и възлиза на 14 хил. тона ръж и 23 хил. тона тритикале. Засетите площи са повече от тези през 2004 г. с 4 % за ръжта и 1 % за тритикалето, но по-ниските средни добиви оказаха негативно влияние върху обема на производството.

Ечемик

Производството на ечемик през 2005 г. намалява с 44 % в сравнение с 2004 г. и възлиза на 658 хил. т. Средният добив е по-нисък с 31 % - 2,49 т/ха. Площите също бележат понижение със 17 %, като са засети 277 хил. ха. Намалението на площите се дължи на слабия интерес на земеделските производители към културата, поради ниските изкупни цени и опасенията от

повреди на посевите от ниските зимни температури. Производителите пренасочват производството си основно към пшеницата, като по-устойчива култура на ниски температури.

Най-големи количества ечемик са ожънати в Североизточен район (186,9 хил. т), следван от Северен централен (173,9 хил. т) и Югоизточен район (149,2 хил. т).

В схемите на сеитбообръщението при ечемика основни предшественици са слънчогледа, царевицата и пшеницата с 62,5 % от площта на засетия ечемик. Делът на първите две култури е намалял с 8 % спрямо 2004 г. Наблюдава се увеличение на площите с предшественик пшеница и ечемик с 2 % и 10 %, като достигат съответно 30 % и 17 % от площта на засетия ечемик. Угарите и други култури са 21 %.

С азотни торове са подхранени 84 % от посевите с ечемик, което е по-малко със 6 %. Няма изменение при площите наторени с фосфорни и калиеви торове. Комплексни торове са приложени на 4,0 % от площите. Хербициди са употребени на 70 % от засетите площи или по-малко с 13 %.

По предварителни данни засетите площи с ечемик /есенен и пролетен реколта `2006 са 190 хил. ха, а производството ще възлезе на около 530 – 560 хил. т. при среден добив около 2,95 т/ха.

Овес

Производството на овес в страната е намаляло с 50% за реколта `2005, което се дължи на намалението на засетите площи с 21% и по-ниският среден добив - с 31 %.

Най-голямо е производството в районите Северозападен – 14 хил. т., Северен централен – 10,3 хил. т. и Североизточен – 10,0 хил. т.

Царевица за зърно

На второ място по площ (18,6 %) и значение в групата на зърнените култури е царевицата за зърно.

Производството на царевично зърно през 2005 г. е намаляло спрямо 2004 г. с 25 % (1 586 хил. т.) С най-голям дял от производството на тази култура са районите Североизточен – 61 %, Северен централен - 23 %, Северозападен - 8 %.

Засетите площи са намалели с 20 % (77,4 хил. ха)

Спадът в производството през 2005 г. се дължи на сравнително по-ниския среден добив - 5,31 т/ха и основно на намалените площи.

Основни предшественици, участващи в сеитбообръщението на царевицата, са били житните (пшеница и ечемик) с 53 % от засятата площ - 13 % увеличение в сравнение с 2004 г. Царевицата след царевица заема 25 % от засятата площ, след слънчоглед - 9 %, след угари и други култури-предшественици на царевицата – 13 % от засятата площ.

Азотни торове са внесени на площи засети с царевицата за зърно на 67,0 % (повишение с 5 процентни пункта спрямо 2004 г.). Фосфорни торове са използвани за 2,0 % от площите, а калиеви торове - 0,0 %. Комплексни торове са внесени на 4,0 % от площите.

Освен торенето, употребата на хербициди и качествени семена също са от изключителна важност за получаването на стабилни добиви. През 2005 г. делът на третираните площи с хербициди е намалял от 84,0% (2004 г.) на 69,0%, а използването на окачествени семена (хибриди) е по-малко с 8 процентни пункта от предходната година и възлиза на 89,0%.

По предварителни данни, площите, засети с царевица за реколта `2006 са около 380 хил.ха.

Ориз

Производството на оризова арпа през последните три години се колебае от 20 до 28 хил. т, в зависимост от размера на засетите площи в страната. През 2005 г. производството е 20 хил. т, като е намаляло с 28 % в сравнение с 2004 г.

През 2005 г. площта на оризищата е 4,7 хил.ха - с 18% по-малка спрямо 2004 г. (5,7 хил. ха). Средният добив е спаднал с 10 % и възлиза на 4,48 т/ха.

През 2006 г. площите засети с ориз възлизат на около 5,1 хил. ха.

2.1.1.2. Маслодайни култури

Засетите площи с маслодайни култури (слънчоглед, рапица, соя и фъстъци) през 2005 г. възлизат на 667 хил. ха, като от тях са реколтирани 647 хил. ха. Наблюдава се увеличение на реколтираните площи с 7 % спрямо 2004 г.

Таблица II.13.

Производство на маслодайни култури от реколти 2004 и 2005 г.

Култура	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)	
	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.
Слънчоглед	592 765	635 026	1,82	1,47	1 078 832	934 855
Рапица	11 250	10 993	1,99	1,98	22 388	21 778

Източник МЗГ, "Агростатистика"

Слънчоглед

От групата на маслодайните култури слънчогледът е основна суровина за производството на растително масло в страната. Делът на заетите със слънчоглед площи е 98,3% от общата площ на маслодайните култури.

Производството на маслодаен слънчоглед през 2005 г. е спаднало с 13 % в сравнение с 2004 г. Основна причина за този спад са неблагоприятните агроклиматични условия, които затрудниха и удължиха периода на прибиране на реколтата и бяха предпоставка за появата на болести по слънчогледа.

Реколтираните площи със слънчоглед през 2005 г. са 635 хил. ха, което е с 7 % повече спрямо 2004 г. Най-много слънчоглед се отглежда в Североизточен район на страната - 36 % от общата площ на слънчогледа, следван от Северен централен - 27 %, Северозападен - 12 % и Южен централен - 12 %.

По предварителни данни, площите, засети със слънчоглед за реколта 2006 г. са 780 хил. ха.

Рапица

Производството от маслодайна рапица през 2005 г. е 22 000 т - на нивото от 2004 г.

Засетите площи са в размер на 12 132 ха, т.е. със 7,8 % по-малко в сравнение с 2004 г. От тях са реколтирани 10 993 ха - с 2,3 % по-малко в сравнение с 2004 г. Реколтираните площи по райони са както следва: Североизточен - 7 738 ха, следван от Северен централен - 1 457 ха, Южен централен - 674 ха, Югоизточен - 489 ха, Северозападен - 596 ха.

2.1.1.3. Технически култури

Таблица II.14.**Производство на технически култури от реколти 2004 и 2005 г**

Култура	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)	
	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.
Памук	2 249	1 119	1,15	1,15	2 587	1 285
Лен - влакнодаен	125		1,67		209	
Захарно цвекло	1 083	1 294	24,35	19,11	26 367	24 731
Хмел	273	228	1,01	0,95	276	216

Източник МЗГ, "Агростатистика"

Влакнодайни култури

Намалението на площите на влакнодайните култури се запазва и през 2005 г. Общата площ на засетите влакнодайни култури е 1 1930 ха, при 3 735 ха през 2004 г.

Производството на памук през 2005 г. е намалено с 49,7 %, като се запазва средния добив – 1,15 кг/ха. Реколтираните площи са 1 119 ха и намалението в сравнение с предходната година е в сходен размер - с 49,8 %. Памукът се отглежда в Южен-централен район.

През 2005 г. площите, заети с лен и коноп, са незначителни. Слабият интерес към отглеждането на лен и коноп, въпреки съществуващите благоприятни почвено-климатични условия за тяхното производство в страната, се дължи преди всичко на високата им трудоемкост и използването на остаряла, ниско производителна техника, което оскъпява производството и го прави нерентабилно.

Захарно цвекло

През 2005 г. производството на захарно цвекло е в размер на 24 731 т и е с 4 % по-малко от общото производство за 2004 г.

Реколтираните площи са с 211 ха повече от предходната година. Средният добив от захарно цвекло за 2005 г. е с 21,5 % по-нисък от този за 2004 г. Причина за значителното му намаление са неблагоприятните агро-климатични условия през годината.

Основни производствени райони на захарно цвекло са: Северен централен с производство от 14 671 т и Североизточен район с производство от 9 288 т.

Захарните заводи в страната преработват основно сурова тръстикова захар. Единствено „Захарни заводи“ АД, Горна Оряховица изкупува местна суровина. През 2006 г. заводът е сключил договори с цвеклопроизводители за около 1 250 ха.

Хмел

Произведеното количество хмел през 2005 г. е 216 т - с 22 % по-малко от общото производство за 2004 г. Реколтираните площи са намалели с 16,5% в сравнение с предходната година и са в размер на 228 ха. Средният добив е 0,95 т/ха и е по-нисък с 6 % от този за 2004 г..

Причина за намаления обем на хмелопроизводство в страната е необходимостта от големи по размер инвестиции за създаване на нови хмелници.

Хмелопроизводството в България е съсредоточено в Южен централен район. Масивите с хмелници се намират около гр. Велинград, гр. Ракиново и гр. Костандово.

Тютюн

За реколта `2005 са разсадени общо 43 хил. ха с тютюн, което е с 12% по-малко в сравнение с предходната година. Поради неблагоприятните агрометеорологични условия през 2005 г., не е прибрана продукцията от 2,14 хил. ха или 5% от общо разсадените площи. Като реколтирани площи са отчетени общо 40,9 хил. ха, от които 27,7 хил. ха с Ориенталски тютюн, 9,3 хил. ха – с тип “Виржиния” и 3,9 хил. ха – с тип “Бърлей”.

Таблица II.15.

Площи, добиви и производство на тютюн по типове, 2002-2005 г.

	реколта `2002	реколта `2003	реколта `2004	реколта `2005
Производство - хил. тона	62,3	61,5	69,6	58,3
в т.ч. Ориенталски	46,5	42,1	50,3	39,0
Виржиния	11,7	14,1	14,9	13,3
Бърлей	4,1	5,4	4,9	6,0
Реколтирани площи - хил. ха	39,4	41,4	47,1	40,9
в т.ч. Ориенталски	27,9	29,0	35,0	27,7
Виржиния	7,7	8,3	8,9	9,3
Бърлей	3,7	4,1	3,3	3,9
Среден добив - тона/ха				
в т.ч. Ориенталски	1,66	1,45	1,44	1,41
Виржиния	1,52	1,70	1,61	1,44
Бърлей	1,09	1,30	1,49	1,52

Източник: Агростатистика, МЗГ

Общо произведеният суров тютюн, на листа е в размер на 58 336 тона или с над 11 хил. тона по-малко в сравнение с предходната реколта. Значително намаление на производството е отчетено при дребнолистните тютюни, от които са получени общо 39 хил. тона, при 50 хил. тона-реколта `2004. Този спад е основно в резултат от по-малкия размер на реколтираните площи, в комбинация с макар и незначителното намаление на средния добив (от 1,44 тона/ха до 1,41 тона/ха).

С близо 11% по-ниско в сравнение с предходната реколта е производството на тютюн тип “Виржиния” - 13,3 хил. тона. По-големият размер на реколтираните площи не успя да компенсира съществения спад на добива до средно 1,44 тона/ха, при 1,61 тона/ха за реколта `2004.

По-голяма реколта в сравнение с предходната година е прибрана единствено от тютюн тип “Бърлей”. Производството е нараснало с 22% до 6 хил. тона, в резултат както от повишаване на площите, от които е прибрана продукцията, така и на количествата, получени от хектар.

2.1.1.4. Медицински и ароматни култури

През 2005 г. са произведени 41 939 т медицински и ароматни култури (маслодайна роза, мента, лавандула, маточина, резене, кориандър и валериана) - с 57 % по-малко в сравнение с 2004 г. В тази група най-голямо по обем е производството на кориандър – 26 634 т (намалено в сравнение с 2004 г. с 51 024 т). Производството на маслодайна роза е 5 559 т (в сравнение с предходната година е увеличено с 916 т).

Площите, засети с основните медицински и ароматни култури през 2005 г. са 43 074 ха и са намалели с 52,4%. Реколтираните площи възлизат на 39 139 ха - с 53 % по-малко от 2004 г

2.1.1.5. Зеленчуци

През 2005 г. в страната са произведени над 872 хил. т зеленчуци. От открити площи са произведени над 400 хил. т пресни зеленчуци (с изключение на картофи и бобови култури) и над 75 хил. т от оранжерии. С най-голям дял от общо произведените пресни зеленчуци са домати – 26 %, следвани от дини – 16 % и пипер – 15 %. В Южен централен и Североизточен район са произведени 62 % от общото количество пресни зеленчуци.

Таблица II.16.

Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта `2005

Зеленчуци	Открити площи- реколтирани*	Производство (тона)		Среден добив
	(ха)	Общо	От открити площи	(т/ха)
I. Плодови зеленчуци				
Домати	5 394,3	126 462	90 683	16,81
Пипер - сладък	5 128,9	72 155	68 818	13,42
Патладжани	467,0	10 985	10 970	23,49
Краставици и корнишони	777,1	44 748	10 494	13,50
Тикви	220,2	3 712	3 712	16,86
Дини	4 801,4	75 010	74 980	15,62
Пъпеша	2 267,5	22 308	22 382	9,83
Сладка царевица	313,9	2 037	2 037	6,49
Други плодови зеленчуци (тиквички, бамя)	780,5	5 999	5 906	-
II. Бобови				
Градински фасул - зелен	988,2	4 085	4 069	4,12
Градински грах - зелен	321,6	1 373	1 373	4,27
Бакла- зелена	17,3	135	135	7,80
Сухи зеленчуци				
Фасул – зърно	8 551,5	9 927	9 922	1,16
Леща	2 064,3	2 295	2 295	1,11
Нахут	593,3	471	471	0,79
III. Листостъблени зеленчуци				
Главесто зеле	3 304,4	69 306	69 193	20,94
Други листостъблени зеленчуци (салати, марули, спанак, магданоз, целина, чубрица, пащарнак, копър, цветно, къдраво и брюкселско зеле, алабаш, броколи, лук кромид - зелен, чесън - зелен)	806,1	8 948	7 413	
IV. Кореноплодни и клубеноплодни				
Картофи	23 998,8	375 459	375 372	15,64
Моркови	342,3	4 182	4 182	12,22
Лук кромид - зрял	1 527,0	14 300	14 293	9,36

Чесън – зрял	619,3	3 702	3 696	5,97
Праз	172,5	2 804	2 776	16,09
Арпаджик	281,7	2 436	2 428	8.62
<i>Други кореноплодни (ряпа, репички, салатно цвекло, целина, пащърнак)</i>	52,5	573	508	
V. Ягоди	1 145,5	6 563	6 492	5,67
VI. Култивирани гъби		1 427		
VII. Други зеленчуци	236,2	1 214	1 202	
Общо:	65 173,3	872 616	795 702	

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

* В общата площ са включени и площи, заети с втори култури.

Производството на домати възлиза на 126 462 т, от които 90 683 т полски и градински домати. Произведеното количество домати от открити площи е с около 55% по-малко спрямо предходната година. Оранжерийното производство на домати е 35 779 т. По-ниското производство е в резултат от намаления размер на реколтираните площи. Средният добив от домати остава почти непроменен – 16,81 т/ха при 16,42 т/ха за 2004 г.

През 2005 г. са произведени 72 155 т пипер – с 42% по-малко от 2004 г. Намалението на производството се дължи на намалението на реколтираните площи. Средният добив от пипер през 2005 г. е 13,42 т/ха - с 18 % по-висок от 2004 г. Най-висок среден добив е отчетен в Североизточен район – 18,17 т/ха и Южен централен 13,48 т/ха. От общото количество произведен пипер през годината - 68 818 т са от открити площи, а 3 337 т – от оранжерии.

Произведените картофи са 375 459 т, от които 375 372 т от открити площи и 87 т – от оранжерии. Произведеното количество е с 34 % по – малко от предходната година в резултат на по-малкия размер на реколтираните площи и по-ниския среден добив от 15,64 т/ха. Над 90 % от произведените картофи са концентрирани в Южните райони на страната, като там се наблюдават и по-високи средни добиви. Такива са Южният централен и Югозападният райони, където през 2005 г. са произведени съответно 207,1 хил. т и 134,1 хил. т.

Произведени са над 18 хил. т бобови култури, като с най-висок относителен дял е зрелият фасул.

Таблица II.17

Сравнение на общото производство на зеленчуци, реколти 2005 и 2004 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2004 (хил.т)	Реколта`2005 (хил.т)	Изменение спрямо 2004 %
Домати	238	126	- 46,77
Пипер - сладък	125	72	- 42,42
Патладжани	40	11	- 72,60
Краставици	87	45	- 48,30
Тикви	16	4	- 76,83
Дини	100	75	- 25,12
Пъпеши	27	22	- 18,45

Сладка царевица	2	2	32,50
Картофи	573	375	- 34,50
Лук кромид - зрял	45	14	- 67,91
Ягоди	12	6	- 42,95
Главесто зеле	117	69	- 40,69

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

Таблица II.18.

Сравнение на средните добиви на зеленчуци, реколти 2005 и 2004 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2004 (т/ха)	Реколта`2005 (т/ха)	Изменение спрямо 2004 %
Домати	16,42	16,81	2,38
Пипер - сладък	11,38	13,42	17,90
Патладжани	24,84	23,49	- 5,43
Краставици	18,04	13,50	- 25,14
Тикви	13,72	16,86	22,89
Дини	16,29	15,62	- 4,14
Пъпеши	11,32	9,83	- 13,19
Сладка царевица	4,82	6,49	34,61
Картофи	18,68	15,64	- 16,27
Лук кромид - зрял	11,17	9,36	- 16,20
Ягоди	5,85	5,67	- 3,08
Главесто зеле	22,75	20,94	- 7,96

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

Площите засадени със зеленчуци – реколта `2005 са 73 хил. ха, като от около 11 % от тях не е прибрана продукция. Най-голям е размерът на nereколтираните площи в Южен централен и Югоизточен райони. Реколтирани са 65 хил. ха, от които 4 % от втори култури. Основните площи, използвани за отглеждане на зеленчуци са 71 хил. ха, като относителния дял на оранжерииите е над 1 %. Общо оранжерийната площ заета със зеленчуци е 850 ха - с около 70 ха повече от 2004 г.

В сравнение с 2004 г. площите заети със зеленчуци са намалели с 33 хил. ха - над 30 %.

Най-много през 2005 г. са площите заети с картофи - 24 хил. ха, следвани от фасул зрял – 8,5 хил. ха, домати – 5,4 хил. ха, пипер – 5,0 хил. ха, дини - 4,8 хил. ха, главесто зеле – 3,3 хил. ха, пъпеши – 2,3 хил. ха и леща – 2,0 хил. ха.

Площите засадени с картофи през 2005 г. възлизат на над 25 хил. ха, от тях не са реколтирани около 6 %. Като реколтирани площи са отчетени 24 хил. ха – с около 22 % по-малко спрямо предходната година.

Реколтираните площи с бобови култури през 2005 г. са над 12,5 хил. ха. Наблюдава се увеличение на площите със зрял фасул с около 22 % в сравнение с 2004 г. Пропаднали са над 20 % от засетите площи с бобови култури, като най-засегнати са Южните райони на страната.

През 2005 г. се наблюдава намаление на реколтираните площи с домати, пипер, краставици, дини и други, в сравнение с предходната година. Реколтираните през 2005 г. площи с пипер са над 5 хил. ха – с 52 % по-малко от 2004 г. Отчетеното значително намаление се дължи на неблагоприятните климатични условия в страната, които доведоха до пропадане на голяма част от разсадените с пипер площи. Значително са намалели реколтираните площи и при домати. През 2005 г. те възлизат на 5,4 хил. ха – с 56 % по-малко спрямо 2004 г.

Таблица II.19.

Използвани основни площи за зеленчукопроизводство - реколта '2005
(ха)

Основни площи	Използвани площи - реколта '2005 г.
Открити площи	70 247,7
Стъклени оранжерии	407,3
Полиетиленови оранжерии	441,2
Общо оранжерийна площ:	848,5
Обща площ:	71 096,2

Източник: МЗГ, "Агροстатистика"

По-ниското производство на зеленчуци през 2005 г. се дължи на намаляване на реколтираните площи и по-ниските средни добиви, повлияни от неблагоприятните климатични условия. Спадът в производството, който се наблюдава при всички зеленчукови култури е повлиян от намалението на броя на стопанствата, които отглеждат зеленчуци - с 39 % за периода 2003-2005 г., като отражение на общата за страната тенденция за този период на намаление на стопанствата с използвана земеделска площ (ИЗП) до 1ха. В същото време с 38 % е увеличена средната площ на отглежданите в едно стопанство зеленчуци.

През 2006 г. се очаква да се запази размера на използваните оранжерийни площи за производство на зеленчуци.

По експертна оценка, заетите площи с картофи през 2006 г. ще бъдат около 22,7 хил. ха., с около 5 % по-малко от 2005 г. Поради очаквания по-висок среден добив от 19,00 т/ха, се прогнозира производството на картофи от реколта 2006 г. да бъде над нивото от предходната година и да достигне около 430 хил. т.

По предварителни данни през 2006 г. площите, заети с пипер ще бъдат около 6,1 хил. ха. Поради по-благоприятните климатични условия спрямо 2005 г. се очаква производството на пипер от откритите площи да бъде около 88 хил. т, а от оранжерии – около 3,4 хил.т. Средният добив се очаква също да бъде по-висок от предходната година - около 14,50 т/ха.

През 2006 г. заетите площи с домати са около 5,2 хил. ха. Очакваното производство на домати от открити площи е около 88 хил. т при среден добив 17,00 т/ха. Оранжерийното производство се прогнозира да бъде близко до нивото от предходната година – около 36 хил. т.

Площите през 2006 г., заети с дини са 5,5 хил. ха, с пъпеши – повече от 3 хил. ха., с градински грах – 1,6 хил. ха.

2.1.1.6. Плодове

През 2005 г. са произведени 99 617 хил.т плодове, което е с 40 % по-малко в сравнение с 2004 г. Производството на плодове е съсредоточено в Южен централен район – 40 %, следван от Североизточен – 18 %, Югоизточен – 17 %, Югозападен – 17 % и Северен централен район - 7 %.

Таблица II.20.

Производство на плодове от реколти 2004 и 2005 г

Овощни култури	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)	
	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.	2004 г.	2005 г.
Ябълки	4 519	3 127	8,717	8,355	39 393	26 130
Круши	336	205	5,338	3,630	1 795	750
Кайсии и зарзали	4 429	3 038	4,167	3,497	18 458	10 621
Праскови и нектарини	3 562	2 646	6,312	5,603	22 484	14 827
Сливи и джанки	10 967	5 926	4,483	3,029	49 165	17 950
Череши	5 071	4 723	4,214	3,861	21 369	18 235
Вишни	1 546	1 467	2,151	2,160	3 325	3 168
Орехи	5 233	3 194	0,861	0,826	4 502	2 639
Малини	1 048	1 182	5,349	3,295	5 606	3 897
Други овощни видове	1 743	835			1 176	1 400
Общо	38 454	26 343			167 273	99 617

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

Площите заети с овощни насаждения през 2005 г. са около 67 хил. ха, което е с 16 % по-малко от 2004 г. Наблюдаваната тенденция на намаление на площите, през последните години продължава и през 2005 г. Намалението е свързано с изкореняване на насажденията с изтекъл амортизационен срок и незначителния размер на новосъздадените насаждения, които встъпват в плододаване, но не осигуряват възпроизводство. Създадените млади (0-4 години) насаждения, невстъпили в плододаване през 2005 г., са 6,6 хил. ха. Най-голям дял от тях заемат черешите – 25 %, следвани от ябълките – 13 %, сливите и джанките – 12 %, прасковите – 11 % и вишните – 11 %. Агротехническото и фитосанитарно състояние на младите насаждения е добро.

През 2005 г. се наблюдава засилен интерес при създаване на черешови, ябълкови, сливови, прасковени, вишневи и малинови насаждения. Продължава тенденцията на осъвременяване на сортовата структура.

През 2005 г. реколтираните площи са 26 343 ха – 31 % по-малко в сравнение с 2004 г. Намалението на реколтираните площи в Северозападния район е с 53 %, Северен централен – 47 %, а по-слабо в Югозападния район - с 12 %. За отделните овощни видове това намаление е както следва: сливи – със 45,9 %, круши - 38,9%, орехи - 38,9%, кайсии - 31,4 %, ябълки - 30,8 %, праскови - 25,7 %, череши – 7 %, вишни – 5 %. Основна причина за намалението е изоставянето на насажденията, поради застаряването им.

Площта на реколтираните насаждения от сливи и джанки и през 2005 г. заема най-висок относителен дял (22,5 %), следвана от черешите (17,9 %), орехите (12,1 %), ябълките (11,9 %) и кайсиите (11,5 %).

Средните добиви от основните овощни култури са по-ниски през 2005 г. в сравнение с 2004 г. Намалението на средните добиви при отделните овощни видове е както следва: малини – 38 %, сливи – 32 %, круши – 32 %, кайсии – 16 %, праскови – 11 %, череши – 8 %, орехи – 4 %. Единствено при вишните средният добив за страната се запазва на нивото на 2004 г. Основна причина за ниските добиви са неблагоприятните климатични условия през 2005 г. В отделни области на страната са регистрирани измръзвания, късни пролетни мразове, проливни дъждове, придружавани с градушки.

2.1.2. Животновъдство

Наблюдаваните промени и тенденции в развитието на животновъдството през 2005 г. са свързани с привеждането му в съответствие с изискванията на ЕС за обща организация на пазара на животински продукти, въвеждане на системи за самоконтрол и гарантиране добив на безвредни, с високо качество животински суровини. Продължи реструктурирането на производствения и преработвателен сектор, концентрацията и модернизацията им, категоризацията на производствените и преработвателни предприятия, инвестирането за постигане на оптимални условия за добив и преработка.

Като резултат се наблюдава намаление на броя на малките стопанства, като същевременно тези в които се отглеждат над 10 броя крави, над 10 броя свине – майки, над 50 овце и над 20 кози расте. В потвърждение на постигнатата към момента концентрация е фактът, че 38 % от говедата и 46,6 % от биволиците се отглеждат в стопанства с 10 и повече животни.

През 2005 г. броят на стопанствата, отглеждащи крави, намалява с около 14,6 % спрямо 2004 г., което определя спада и в броя на животните с 5,3 %. Намаление се наблюдава и в броя на дребните преживни животни. Увеличение има при свинете с 1,2 %, биволиците с 2,8 %, пилетата за угояване 6,4 % и патиците с 12,8 %.

Таблица II.21.

Брой животни през 2004 и 2005 г. Прогноза за 2006 г.

Брой животни	01.11.2004	01.11.2005	01.11.2006(прогноза)
Говеда - общо	671 579	621 797	630 000
в т.ч. крави	379 498	359 300	355 000
Биволи - общо	7 973	8 198	8 000
в т.ч. биволици	4 056	4 747	4 300
Овце - общо	1 692 507	1 602 255	1 605 000
в т.ч. овце-майки	1 351 212	1 314 391	1 300 000
Кози - общо	718 117	608 426	605 000
в т.ч. кози-майки	578 501	505 895	505 000
Свине - общо	931 402	942 992	960 000
в т.ч. свине-майки	75 855	76 589	80 000
Птици - общо	19 512 098	19 514 927	19 510 000
в т.ч. кокошки-нос.	9 965 515	9 548 568	9 500 000
пилета бройлери	7 193 869	7 655 960	7 690 000
Водоплаващи птици	1 746 988	1 849 759	1 860 000

Други птици	605 626	460 640	460 000
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	245 907*	223 096*	230 000
Зайци	308 282*	305 409*	350 000
Пчелни семейства	507 784*	663 367	670 000

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

*НВМС

През 2005 г. в страната е произведено 1 508 069 т мляко, като кравето представлява 85,3 %, козето 7,2 % и овчето – 6,9 %. С 12,2 % е увеличен добивът на биволско мляко, като средната млечност на биволиците е 1 426,6 л.

Произведеното месо в страната е увеличено с 6,1 % спрямо 2004 г. и достигна 227 420 т, като червените меса представляват 56,7 %, а белите 43,3 %. През 2005 г. произведеното птиче и заешко месо е с 16,2 % повече в сравнение с 2004 г.

Таблица II.22.

Производство на животинска продукция, 2004-2005 г.

Производство	2004 г.	2005 г.	%
1. Производство на мляко - всичко (тона)	1 598 042	1 508 069	-5,6
в т.ч. Краве мляко	1 344 750	1 286 909	-4,3
биволско	6 229	6 989	12,2
овче	117 682	105 057	-10,7
козе	129 381	109 114	-15,7
2. Месо - общо в кланично тегло (тона)	214 348	227 420	6,1
червени меса	129 675	128 988	-0,5
бели меса	84 673	98 432	16,2
3. Яйца (хил. броя)	1 557 124	1 543 103	-0,9
4. Пчелен мед (тона)	6 180	11 200	81,2

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

2.1.2.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2005 г. се запази тенденцията за подобряване на съществуващия в страната генетичен ресурс, чрез внос на специализирани млечни и месодайни породи, оптимизиране броя на животните във фермите, инвестиране с цел осигуряване добив на качествена млечна и месна суровина. За постигане оптимален баланс между търсене и предлагане, гарантиране на адекватно заплащане и подобряване конкурентноспособността на млякото и млечните продукти продължи работата по подготовката за прилагане на квотната система, като задължителна мярка за страните членки на ЕС. Така развитието на говедовъдството през 2005 г. включва промени на производствено ниво и въвеждане на нова организация на пазара. Създаде се Национален

млечен борд, с 8 регионални структури за прилагане и изпълнение на системата от млечни квоти. За страната референтната квота е 979 000 т краве мляко, от които 722 000 т са за доставки към млекопреработвателните предприятия и 257 000 т за директни продажби при референтна масленост 3,91 %.

В резултат на реструктурирането в говедовъдството, което има за цел окрупняване на фермите и увеличаване броя на животните, отглеждани в тях, през 2005 г. се наблюдава намаление на броя на говедата със 7,4 % и на кравите с 5,3 %.

В 63,4 % от стопанствата, отглеждащи млечни крави, има по 1 крава, което представлява 27,6 % от броя на млечните крави в страната. В стопанства със 100 и повече животни се отглеждат около 9,4 % от говедата и 5,3 % от кравите.

Таблица II.23.

Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 1.11.2005 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	(брой)	Изменение 2005/2004	(хил.бр.)	Изменение 2005/2004
1 - 2	125 733	-15,4 %	155,5	-16,0 %
3-9	21 363	-4,7 %	90,1	-3,0 %
10-19	2 695	5,6 %	34,9	9,4 %
20 и повече	1 539	10,8 %	67,2	14,3 %
Общо	151 330	-13,5 %	347,7	-5,7 %

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

От наличните към 1.11.2005 г. 359 хил. крави, 35 % се отглеждат в Южен централен район, 22 % в Североизточен и само 9,4 % в Югоизточен район на планиране.

Таблица II.24.

Разпределение на говеда и биволи по райони на планиране/

Райони	Говеда		Крави		Биволи		Биволици	
	х.броя	%	х.броя	%	х.броя	%	х.броя	%
Северозападен	48,2	7,8	30,7	8,5	1,7	20,7	1,0	21,3
Северен централен	82,5	13,3	46,1	12,8	2,3	28,0	1,2	25,5
Североизточен	135,5	21,8	79,5	22,1	0,8	9,8	0,4	8,5
Югоизточен	61,1	9,8	33,8	9,4	0,9	11,0	0,7	14,9
Южен централен	221,5	35,6	125,7	35,0	2,0	24,4	1,2	25,5
Югозападен	73,0	11,7	43,5	12,1	0,5	6,1	0,2	4,3
Общо за страната	621,8	100,0	359,3	100,0	8,2	100,0	4,7	100,0

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

През 2005 г. броят на биволиите е увеличен с 2,8 %, а на биволиците със 17 %, като общият брой на биволовдните стопанства към 1.11.2005 г. се запазва на нивото от 1.11.2004 г. Само в 10 стопанства се отглеждат 100 и повече животни и в тях са 19,6 % от биволиите в страната. Най-голяма е концентрацията на биволи в Северен централен район, където се отглеждат 28 % от биволиите в страната, а най-малка в Югозападен – само 6,1 %.

Към 01.01.2006 г. произведеното в страната краве мляко е 1 286 909 т, при средна млечност от крава 3 593 л и представлява 85,3 % от общото мляко, добито за периода. В сравнение с 2004 г. средната млечност от крава е увеличена с 52 л, доказателство за пълноценно хранене, поддържане на добри зоохигиенни параметри и подобрен генетичен потенциал. Водещо място по добив на краве мляко заема Южен централен район – 406 045 хил. литра (32,5 %), следван от Североизточен – 290 291 хил. литра (23,2 %), и Северен централен – 179 144 хил. литра (14,3 %).

Таблица II.25.

Брой млечни крави, средна млечност, производство на краве мляко

Показатели	2002	2003	2004	2005
Млечни крави (брой)	358 178	361 846	368 719	347 754
Средна млечност (литра)	3 540	3 511	3 541	3 593
Производство (тона*)	1 305 912	1 308 525	1 344 750	1 286 909

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

*литрите са преизчислени в тона

От събраното и преработено мляко през 2005 г. (849 529 т) най-голям е дялът на преработеното краве мляко – 94,5 %. Преструктурирането на млечния сектор, в т.ч. на млекопреработвателните предприятия в изпълнение изискванията на европейското законодателство по отношение на качеството, санитарните и хигиенни норми и стандартизация на производството, доведе до намаляване броят им с 11,1 %. На изискванията на ЕС отговарят 54 броя млекопреработвателни предприятия (17,8 %).

Увеличено е производството на биволско мляко с 12,2 %, като резултат от отчетения ръст при биволиците в рамките на 2,8 %. Най-голямо производство на биволско мляко има в Южен централен район – 2 023 хил. литра, а най-малко в Югозападен – 377 хил. литра.

Таблица II.26.

Брой биволици, средна млечност, производство на биволско мляко

Показатели	2002	2003	2004	2005
Биволици (брой)	3 927	4 542	4 056	4 747
Средна млечност (литра)	1 100	1 133	1 488	1 427
Производство (тона*)	4 410	5 276	6 229	6 989

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

*литрите са преизчислени в тона

Месото от ЕРД заема 23,3 % от общо произведеното в страната червено месо и е с 873 тона по-малко спрямо същия период на 2004 г.

През наблюдавания период в кланиците за червени меса са заклани 29,8 хил. броя говеда и биволи, което е с 34,2 % по-малко в сравнение с 2004 г., като общото кланично тегло намалява с 30,8 %. Увеличение в рамките на 9% се наблюдава при общото средно живо тегло за говеда и биволи.

Произведеното месо в стопанствата е с 6,4 % повече в сравнение с 2004 г. Закланите в тях ЕРД са 180,2 хил. броя и добитото месо е 24 752 т. Наблюдава се увеличение на средното живо тегло на закланите говеда и биволи с 10,3 %. Наблюденията показват, че това месо се използва за самозадоволяване и не се предлага на пазара.

Таблица II.27.

Производство на месо – 2004-2005 г.

Категории животни	Промислено производство кл.т.-тона			Производство на месо в стопанства-кл.т.-тона		
	2004	2005	%	2004	2005	%
Телета	4 560	3 531	-22,6	11 964	13 110	+9,6
други говеда и биволи	3 064	1 731	-43,5	11 299	11 642	+3,0
общо	7 624	5 262	-31,0	23 263	24 752	+6,4

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

В съответствие с нормите на европейското право, за стимулиране добива на качествена месна суровина, с ниско съдържание на тлъстини и осигуряване на адекватно заплащане през 2005 г. започна работа по въвеждане на системата за класификация на кланичните трупове по скалата (S)EUROP. Разработени са 3 наредби регламентиращи основните изисквания във връзка с прилагане на скалата.

2.1.2.2. Овцевъдство и козевъдство

Въпреки незначителното намаление на общият брой овце и кози, се наблюдава вътрешно преразпределение на животните в отделните категории стопанства. Тенденцията е увеличение на овцете и козите в стопанства със 100 и повече животни и намаляване броя на стопанствата, които отглеждат до 50 броя животни.

Към 01.11.2005 г. общият брой на овцете е 1 602,3 хил. и бележи намаление 5,3 % спрямо същия период на 2004 г. Същата тенденция се наблюдава и при овцете-майки, където намалението е с 2,7 %. Значително е намалял броят на агнетата.

Овцевъдните стопанства намаляват с 12,2 % спрямо 2004 г. В стопанства с 10 и повече животни се отглеждат около 60,8 % от овцете. При сравнение с 2004 г. разпределението на заплодените овце и дзвизки според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2005 год. се вижда увеличение от 26,7% при стопанства със 100 и повече животни.

В стопанства с капацитет до 50 броя животни се отглеждат 70% от овцете-майки и дзвизките. В тези стопанства броят на животните в сравнение с 2004 г. е намалял с 12 %.

В стопанства с над 50 броя животни се отглеждат 418 599 овце-майки и дзвизки, което е с 24,5% повече спрямо 2004г. В стопанствата с над 200 броя животни увеличението е 17,68 %.

Таблица II.28.

Разпределение на заплодените овце и дзвизки според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2005 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства (брой)	Изменение 2005/2004	Заплодени овце и дзвизки	
			(хил.бр.)	Изменение 2005/2004
1 - 9	155 779	-13.0%	593.4	-11.7%
10 - 19	14 062	-14.5%	173.7	-14.9%

20 - 49	7 342	-6.4%	210.8	-5.9%
50 - 99	2 711	26.5%	171.1	21.3%
100 и повече	1 348	24.8%	247.5	26.7%
Общо	181 242	-12.2%	1 396.50	-2.8%

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

През 2005 г. общият брой на козите е 608 426. В сравнение с 2004 г. се отчита намаление с 15,3 %. Козите-майки са намалели с 12,6 %. Значително е намалението на яретата. Увеличение с 15 % има при младите кози, заплодени за първи път.

Тенденцията за намаление в общият брой на козите през 2005 г. е запазена във всички райони, като най-голямо е намалението в Северен централен район – 30 %, съответно на козите майки - с 25 %.

През 2005 г. козевъдните стопанства са намалели с 12 % в сравнение с 2004 г. Около 199,5 хил. стопанства в страната отглеждат средно по 3 кози. В стопанства с до 50 броя животни се отглеждат 95% от козите-майки, а в стопанства с над 50 броя се отглеждат 5% от общия брой кози-майки (27 112 броя).

Броят на заплодените кози в стопанствата със 100 и повече животни е увеличен с 24,7% в сравнение с броя на тази категория животни в стопанства със 100 и повече животни през 2004 г.

От общо добитото мляко през 2005 г., овчето и козето мляко представляват 14,2 %. Произведени са 105 057 т овче мляко и 109 114 т козе мляко. Добивът на овче мляко е намалял с 10,7 %, а на козето с 15,7 % спрямо 2004 г. По региони на планиране най-много овче мляко е произведено в Североизточен район - 26,7 % и Южен централен район – 22,7 %. При козето мляко водещ е Северен централен район с 21 000 хил.л., което е 19,8 % от добитото козе мляко, следван от Североизточен район -19,3 %.

Таблица II.29.

Брой животни, средна млечност, производство на овче мляко

Показатели	2002	2003	2004	2005
Овце майки (млечни) (брой)	1 379 061	1 278 759	1 351 212	1 222 492
Средна млечност (литра)	82	67	84	83
Производство (тона*)	93 479	88 679	117 682	105 057

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

*литрите са преизчислени в тона

Таблица II.30.

Брой животни, средна млечност, производство на козе мляко

Показатели	2002	2003	2004	2005
Кози - майки (брой)	619 465	592 572	578 501	505 895
Средна млечност (литра)	189	167	217	210
Производство (тона*)	104 820	101 530	129 381	109 114

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

*литрите са преизчислени в тона

През 2005 г. са заклани с 27,4 % повече овце спрямо 2004г. (1 537,6 хил. броя) и 604,4 хил. броя кози, което е с 2 800 броя по-малко от 2004 г. Общото производство на месо от ДРД през 2005 г. бележи ръст, като това от овце е с 24,3 % повече, а от кози – с 7,9 % повече спрямо 2004 г. Средното живо тегло при клане на агнетата в кланиците намалява със 7,4 %, а при яретата – със 7,3 %. Средното кланично тегло на закланите през 2005 г. овце намалява с 11,0 %, а при козите – с 5,8 %. Увеличен е броят на закланите овце с 27,4 %, а броя на закланите кози остава почти непроменен.

Значително е увеличено добитото месо от овце, които не са млечно направление. Агнешкото месо е увеличено с 29,4 %. Добитото месо в стопанствата обикновено не се предлага на пазара, а се използва за задоволяване личните нужди на стопанствата или работещите в тях.

Таблица II.31.

Производство на месо от ДРД – 2004-2005 г.

Категории животни	Промислено производство-кланично тегло			Производство на месо в стопанства-кланично тегло		
	2004	2005	%	2004	2005	%
Агнета	8 438	8991	6,6	4 677	6 051	29,4
Други овце	219	133	-39,2	926	2 555	176,0
Общо овце	8 656	9124	5,4	5 603	8 606	53,6
Ярета	272	229	-15,9	4 305	4 679	8,7
Други кози	45	26	-42,6	1 586	1 765	11,3
Общо кози	318	255	-19,7	5 891	6 444	9,4
ОБЩО ДРД	8 974	9379	4,5	11 494	15 050	30,9

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

2.1.2.3.Свиневъдство

Свиневъдството е основен подотрасъл на животновъдството, който осигурява над 50 % от производството на червено месо в страната.

През 2005 г. развитието на този сектор е свързано с:

- Привеждане на стопанствата в съответствие с европейските изисквания;
- Приключване на ваксинацията срещу класическа чума по свинете;
- Преминаване на селекционната дейност в развъдната асоциация и насочването ѝ към производство на свине с по-голям процент постно месо;
- Производство на ефективно, безопасно и качествено свинско месо.

Общият брой на свинете през отчетния период е 942 992, а на свинете- майки 76 589.В сравнение с 2004 г. общият брой свине е увеличен с 1,2 % и на свинете-майки с 1,0 %. Увеличен е броят на свинете общо в Северозападен, Южен централен и Северен централен район, а на свинете-майки в Североизточен и в Южен централен район. Значително е намалял броят на свинете общо в Югоизточен и Югозападен район. Намалението в броя на свинете-майки е най-съществено в Югозападен район, но увеличеният им брой в Североизточен и Южен централен район компенсира намалението в останалите райони, в резултат на което се е завишил броят им за страната. Наблюдава се и ръст от 6,4% в броя на младите женски свине за разплод, което показва, че има тенденция за нарастване броя на свинете и в двете категории.

Таблица II.32.

Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя

на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2005 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	(брой)	Изменение 2005/2004	(хил.бр.)	Изменение 2005/2004
1 - 2	15 517	-17.0%	19.3	-15.4%
3 - 9	2 496	1.0%	10.7	5.9%
10 - 49	792	15.6%	13.3	14.7%
50 - 199	77	1.3%	6	-16.7%
200 и повече	54	12.5%	47.5	10.2%
Общо	18 936	-13.8%	96.8	2.1%

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

През 2005 г. броят на стопанствата, в които се отглеждат 1-2 женски свине за разплод е намалял със 17 %. Значително са се повишили стопанствата с капацитет над 10 и над 200 броя женски свине за разплод, като са се увеличили и животните в тях, съответно с 14,7 % и 10,2 % спрямо 2004 г. Броят на женските свине за разплод в стопанства с капацитет над 200 броя е 47,5 хил.бр., което представлява 49% от общият им брой. Намалението на свиневъдните стопанства и същевременното нарастване на броя на женските свине за разплод, отглеждани в тях, е резултат от продължаващата концентрацията на свиневъдния сектор, която е гаранция за производство на ефективна, качествена и безопасна продукция.

Делът на произведеното свинско месо се е запазил на нивото на 2004 г. и заема 57,8 % от общия добив и 72 % от промишления добив на червено месо в страната.

Таблица II.33.

Производство на свинско месо през 2004 и 2005 г.

Категории животни	Промишлено производство – кланично тегло (тона)			Производство на месо в лични стопанства (тона)			Общо производство на свинско месо		
	2004	2005	%	2004	2005	%	2004	2005	%
Общо свине	45 348	38 512	-15,1%	32 972	36 021	9,2%	78 320	74 533	-4,8%

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

През 2005 г. производството на свинско месо у нас е намаляло с 4,8 % спрямо 2004 г. Значителен спад се наблюдава при промишленото производство – с 15,1 %, като в сравнение с 2004 г. в кланици са заклани 87 500 бр. свине по-малко. Ръст от 9,2 % има при производството на месо в личните стопанства, където са заклани с 36 800 свине повече и с по-високо живо тегло в сравнение с 2004 г.

2.1.2.4. Коневъдство

През 2005 г. основните насоки на работа в коневъдството са:

- укрепване на капацитета на развъдните асоциации във връзка с поемането от ИАСРЖ; на дейността по селекция и репродукция
- международно признаване на конете от Чистокръвна английска порода, родени в България;
- възстановяване на изпитванията на някои породи коне, след прекъсване от 12 години.

По данни на НВМС общият брой на еднокопитните в страната към 31.12.2005 г. е 223 096, което представлява 90,7 % от поголовието за същия период през 2004 г. Около 55 % от

общия брой са коне от различни категории – за работа, за разплод, спорт, туризъм или любителска езда.

Конете под селекционен контрол през 2005 г. са 2 602 от 12 породи - 2 % от общия брой на конете в България. Националната асоциация по коневъдство извършва селекционна дейност с 1 653 коня, а Изпълнителната агенция по селекция и репродукция – с 949 коня.

През 2005 г. в коневъдството се извършиха следните основни дейности:

- Учредиха се Развъдни асоциации на Чистокръвната арабска и Шагия породи. Националната асоциация по коневъдство възстанови изпитванията на конете от тези две породи.
- На 27.12.2005 г. на заседание на Международния комитет по племенната книга на Чистокръвната английска порода бе одобрена Българската племенна книга на породата, с което конете, родени у нас се признават за чистокръвни в цял свят. Българският регистратор на Чистокръвната английска порода бе приет за пълноправен член на международната организация.
- Създадена е електронна база данни на конете под селекционен контрол.
- Във връзка с бързо развиващото се направление за производство на коне за месо, през 2005 г. кланиците са отчели и първите 3,5 тона добито месо от еднокопитни.
- Износът продължава да е важно перо в икономиката на сектора – през 2005 г. са изнесени 6 540 броя еднокопитни за 5 378 457 лева, от които 327 коня, предназначени за разплод. За същия период са внесени 86 коня за разплод от Германия, Йордания, Полша и Турция.

Основните приоритети за работа в сектора през 2006 г. са:

- Да продължи укрепването на капацитета на Националната асоциация по коневъдство за изпълнение на разпоредбите, залегнали в Закона за животновъдството;
- Към датата на присъединяване на страната ни към ЕС да се въведе паспорт за всички регистрирани коне, съгласно изискванията на европейските директиви.
- Националната асоциация по коневъдство да изгради интернет портал за българското коневъдство;
- Да се изработи стратегия за развитието на коневъдството за периода 2007 – 2009 г. – съвместно от Министерството на земеделието и горите, Националната асоциация по коневъдство, Изпълнителната агенция по селекция и репродукция, научните институти, Българската федерация по конен спорт и Национален хиподром – Баня.

2.1.2.5. Птицевъдство

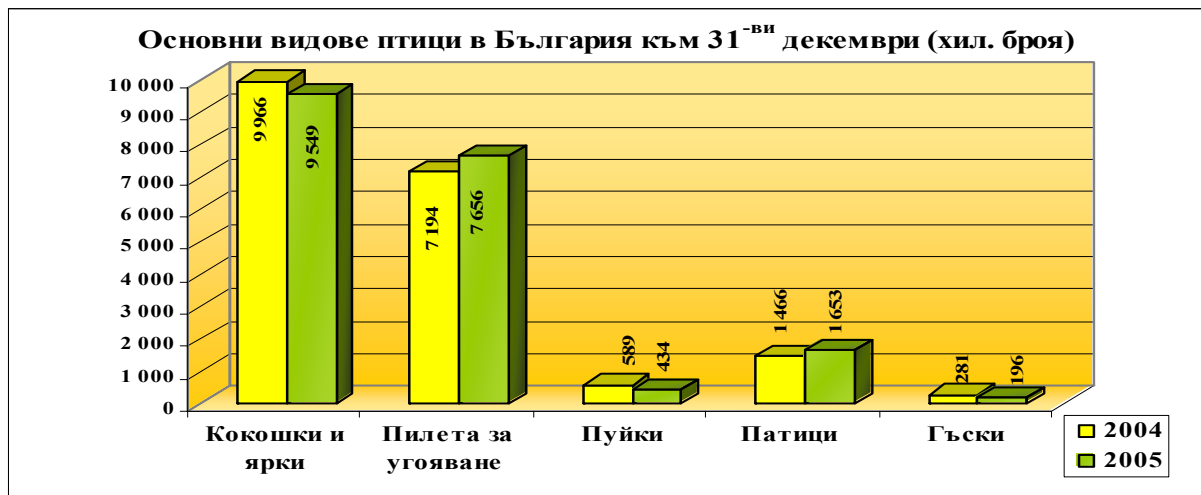
Своевременното въвеждане на най-новите научни постижения в птицевъдството, свързани с технологиите на отглеждане и профилактика, спомогнаха за утвърждаване и стабилизиране на субектите, ангажирани с производството и преработката на птичи суровини през 2005 г., която е поредната успешна година за направлението.

Продължи започналата тенденция на постепенно увеличаване производството на птичи продукти, повишено равнище на консумация и финализиране преструктурирането на сектора.

През 2005 г. броят на птиците в страната е относително постоянен, като се наблюдават промени в дела на отделните видове и категории. С 14,7 % се наблюдава увеличаване броя на родителските стада от кокоши вид, което обуславя и ръст в рамките на 2,6 % при кокошките носачки. От наличните към 31.12.2005 г. кокошки-носачки – 3 833,1 хил. бр. се отглеждат в

големи птицевъдни обекти, а 3 719,1 хил. броя в малки стопанства. Най-много носачки се отглеждат в Североизточен, Южен централен и Северен централен райони. Бройлерите са с 6,4 % повече спрямо същия период на 2004 г., като най-голямо увеличение в броя им се наблюдава в Южен централен и Северен централен райони. През 2005 г. намалява броя на стопанствата, отглеждащи бройлери с 16,8 % и това се дължи на промени основно в малките стопанства. Намаление има при ярките с 23,3 %, при гъските – с 30 % и пуйките- с 26,4 %.

Със 187,4 хиляди се увеличава броя на патиците и с 10,4 хиляди на другите птици, което се дължи на нарастване броя на отглежданите пдпдъци и токачки.

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

Фигура II.2.

През 2005 г. в България са произведени с 0,9 % по-малко яйца от 2004 г. и техния брой е 1, 543 млрд. Кокошките яйца са 1 535 223 хил. броя, от тях 1 446 279 хил. броя са за консумация и са с 2,3% по-малко спрямо 2004г. Яйцата за люпене са 88 944 хил. броя, което е с 17,8% повече от произведените през 2004г. При разплодните яйца най-голямо е увеличението при тези за производство на бройлери (26,8 %). Със 7,7 % са повече яйцата от общоползвателните породи, докато разплодните яйца за производство на носачки са с 8 % по-малко от 2004 г.

По региони на планиране най-голям добив на яйца е отчетен в Североизточен район, като в сравнение с 2004 г. произведените яйца тук са с 6,3 % по-малко. Следва Северен централен с 361 224 хил. броя яйца, Южен централен – с 288 321 хил. броя, Югозападен – 177 850 хил. броя, Югоизточен – 155 736 хил. броя и на Северозападен район с 150 566 хил. броя яйца.

Таблица II.34.

Производство на яйца през 2004 и 2005 г.

(хил. броя)

Вид яйца	Общо яйца		
	2004	2005	изм. 05/04 в %
От кокошки	1 555 690	1 535 223	-1,3
в т.ч.: за люпене	75 479	88 944	17,8
- за носачки	17 219	15 834	-8,0
- за бройлери	54 175	68 712	26,8
- общоползвателни	4 085	4 398	7,7

От пуйки	252	2 998	1 089.7
От патици	563	2 028	260.2
От гъски	40	704	1 660.0
От пъдпъдъци	559	2 102	276.0
От щрауси	5	5	0.0
От токачки	15	43	186.7
Общо яйца	1 557 124	1 543 103	-0.9

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

През 2005 г. общото производство на птиче месо и субпродукти е нараснало спрямо предходната година със 16,2 %, до 98 432 т кланично тегло, в т. ч. 86 200 т – добито в кланиците и 12 232 т - в стопанствата. Най-голямо е производството на месо от кокошки и пилета бройлери – 79 509 т, което представлява около 81% от общо добитото птиче месо в страната. Регистрираният ръст в производството на птиче месо в страната е в резултат на увеличение на броя на закланите птици (с 18 %).

В предприятията одобрени за експорт за ЕС, производството е около 24 хил. т и представлява 27,8 % от общия добив в страната.

Таблица II.35.

Производство на птиче месо през 2004 и 2005 г.

	Заклани птици (хил.броя)		05/04 в %	Живо тегло (тона)		05/04 в %	Общо месо и субпродукти (тона)		05/04 в %
	2004	2005		2004	2005		2004	2005	
В кланици	38 743	51 245	32.3	85 336	113 001	32.4	66 819	86 200	29.0
В стопанства	9 395	5 933	-36.8	22 518	16 075	-28.6	17 854	12 232	-31.5
Общо	48 138	57 178	18.8	107 854	129 076	19.7	84 673	98 432	16.2

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

Промишленият добив на птиче месо и субпродукти през 2005 г. е нараснал с 29 % в сравнение с предходната година, достигайки 86 200 т кланично тегло, от които 69 240 т са добити от пилета бройлери, кокошки и петли. Нарасналият добив на птиче месо в кланиците е в резултат на увеличени брой заклани птици спрямо 2004 г. - с 32,3 %.

През наблюдавания период производството на угоен черен дроб се увеличава с 52,3% и достига 2 022 т.

През 2005 г. директно в стопанствата са добити 12 232 т птиче месо, което е с 31,5% по-малко в сравнение с предходната година. Този спад е в резултат както на намалелия брой заклани птици спрямо 2004 г. - с 36,8 %, така и на по-ниското живо тегло при клане. Най-често добиваното в стопанствата месо е предназначено за задоволяване на собствени нужди и не се предлага на пазара.

Таблица II.36.

Промишлено производство на птиче месо и субпродукти – 2004-2005 г.

Категории птици	Промишлено производство-кланично тегло (тона)		
	2004г.	2005г.	%

Пилета бройлери	53 531,7	64 155,3	19,8
Кокошки и петли	2 174,5	5 084,1	133,8
Пуйки	s	s	
Гъски	s	s	
Патици	10 953	16 868,6	54,0
Общо	66 886,5	86 199,7	28,9

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

s- конфиденциални данни

През 2005 г. се наблюдава ръст в броя на родителските стада при кокошки (14,7%), пуйки (38,5%) и гъски (към 31.12.2005г – 0,85 хил. броя). При патиците родителските форми са под 1000 броя, което е с 69,3% по-малко спрямо 2004 г.

2.1.2.6. Пчеларство

През 2005 г. пчеларството запазва приоритетното си значение в животновъдния подотрасъл с традиции в миналото, осигуряващо производство на ценни и с широко приложение в практиката продукти.

От МЗГ-дирекции "Животновъдство", "Агростатистика" и ГД "Структурна политика" беше проведено първото в историята на сектора мащабно проучване, чрез административно анкетиране на пчеларите в цялата страна.

По предварителни данни броят на анкетирани пчелари е 37 400.

За 2005 г., според данните от проучването, броят на отглежданите от анкетирани пчелари пчелни семейства възлиза на 663 367. Средният брой семейства в един пчелин достига 17,8, което почти се доближава до средния брой пчелни семейства за старите страни-членки на ЕС преди разширяването през 2004 г. (ЕС 15). По този показател България изпреварва страни като Италия - с 14,6 среден брой пчелни семейства, Австрия – 13,7; Франция – 13,0 и Германия – 8,6.

Най-голям е броят на отглежданите пчелни семейства в Добричка област – 56 263, следвана от Бургаска област – 54 441, Плевенска област – 41 226.

Въпреки изключително неблагоприятните климатични условия производството на пчелен мед от реколта 2005 възлиза на 11 200 т при среден добив от пчелно семейство - 16,9 кг.

Към 1.05.2005 г. общото количество нереализиран мед от предходни години е 1 500 т. За периода 1.05.2005 – 1.05.2006 г. пчелния мед е реализиран както следва:

- директни продажби на краен потребител – 3 168 т;
- продажби на търговци на дребно – 536 т;
- продажби на преработвателни предприятия – 3 075 т;
- продажби на промишлеността – 262 т;
- за собствена консумация и подхранване на пчелите – 3 158 т.

Нереализираните количества пчелен мед към 1.05.2006 г. са в размер на 2 500 т.

През 2005 г. броят на пчелините за производство на елитни и племенни пчелни майки и рояци достигна 23, като бяха произведени 35 000 майки.

Подпомагането от ДФ "Земеделие" на Националната развъдна асоциация по пчеларство (НРАП) за извършване на основните селекционни мероприятия при определяне расовата

принадлежност, контрола на биологичните и продуктивни качества на пчелните семейства продължи и през 2005 г..

В резултат на това за отчетния период под контрола на НРАП са обхванати над 9 000 бр. пчелни семейства от Националния генофонд и Елитната част на популацията. Вzeti са и изследвани 8 210 бр. проби за определяне на расовата принадлежност, чрез морфо-етологичен анализ, както и извършени 6 545 контроли за биологични и продуктивни качества.

Приоритетният характер на пчеларството ще се запази и през 2006 г. като се очаква запазване броя на пчелните семейства и производството на пчелен мед.

2.1.2.7. Бубарство

През 2005 г. основната дейност в сектора остава производството на бубено семе за съхранение и възпроизводство на популациите от Националния генофонд.

Производители на бубено семе остават Регионалният център за научно-приложно обслужване-Враца и "Свила" АД Хасково.

През 2005 г. са произведени общо 1 270 кутийки бубено семе, както и 24 613 черничевидни фиданки. От произведените кутийки бубено семе 200 бр. са реализирани за износ. В експерименталната дейност на ОСБ – Враца са вложени 35 бр. кутийки бубени семена.

За отчетния период не са раздавани бубени семена за индустриално производство на сурови пашкули. Липсата на работещи преработвателни предприятия и ниската изкупна цена на суровите пашкули продължават да бъдат основен лимитиращ фактор за възстановяване на сектора.

2.1.2.8. Зайцевъдство

В последните години интересът към зайцевъдството се възобновява, като се забелязват тенденции към реструктурирането му от дребно и разпокъсано към модерно, със стоков характер и експортна насоченост.

От всички бозайници зайците имат най-висок интензитет на растеж. Заешкото месо е с отлични диетични качества, поради ниското съдържание на мазнини, висок процент на белтъчини, дребнозърнеста структура и отлични вкусови качества.

През 2005 г. по данни на НВМС общият брой на зайците в страната се запазва спрямо броя им от 2004 г. и възлиза на 305 409.

В момента в страната има над 30 ферми отглеждащи над 50 майки в основно стадо, а в 10 от тях броя на отглежданите зайкини – майки надхвърля 150.

През 2005 г. броят на закланите в специализирани кланици зайци достига 20 419, добито е 37,485 т заешко месо. Това количество е 1,6 пъти по-малко в сравнение с 2004 г.

През разглежданата година са работили две линии одобрени за клане на зайци и експорт на заешко месо в страните от ЕС, намиращи се в „Евровърхът” - гр.Ст.Загора и „Меком” – Силистра.

За осъществяване на експорт на заешко месо за ЕС пречка продължава да бъде липсата на одобрена от Европейската Комисия, Национална мониторингова програма за контрол на остатъчни количества от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда в живи животни и продукти от животински произход (НМПКО) в сектор зайцевъдство.

Независимо от това в годишния план за мониторингов контрол на остатъци от ветеринарномедицински препарати (ВМП) за 2006 г. в животинските видове и продуктите, които са обект на контрол, са включени и животните от вида зайци. Този план съдържа информация относно групите субстанции и представителите от тях, подлежащи на контрол, матрица и метод на изпитване, минималните откриваеми и максимално допустими количества.

Централната лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология към НВМС извършва задължителните анализи на заешко месо и издава всички необходими сертификати. Лабораторията е акредитирана по ISO 17025 за добри лабораторни практики.

За изпълнение на дейностите по селекция и репродукция в сектора и предоставяне на стоковото производство на качествен разплоден материал бе учредена Българска развъдна асоциация по зайцевъдство.

Очакваното развитие на този перспективен подотрасъл е свързано с преминаването му от съпътстващо производство, с цел получаване на допълнителни доходи, в основна производствена дейност, заемане на нови свободни ниши на животновъдния пазар и експорт на качествено заешко месо.